

PIEKTĀ NODAĻA

LIETA “E. K. PRET LATVIJU”

(Pieteikums Nr. 25942/20)

SPRIEDUMS

8. pants • Pozitīvie pienākumi • Ģimenes dzīve • Valsts iestāžu nespēja laikus veikt nepieciešamos pasākumus pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesību ar meitu īstenošanai, lai novērstu mātes attieksmes radītos šķēršļus un saskaņotu pušu pretrunīgās intereses

STRASBŪRA

2023. gada 13. aprīlis

Šis spriedums kļūs galīgs Konvencijas 44. panta 2. punktā minētajos apstākļos. Tajā var tikt veikti redakcionāli labojumi.

Lietā “E. K. pret Latviju”

Eiropas Cilvēktiesību tiesa (Piektā nodaļa), sanākusi kā palāta šādā sastāvā:

priekšsēdētājs Žoržs Ravarani [*Georges Ravarani*], *tiesneši* –

Mārtiņš Mits,

Stefānija Muru-Vikstrema [*Stéphanie Mourou-Vikström*],

Lado Čanturia [*Lado Chanturia*],

Marija Elošegi [*María Elósegui*],

Matiass Gijomārs [*Mattias Guyomar*],

Kateržina Šimāčkova [*Kateřina Šimáčková*] –

un *nodaļas sekretārs* Viktors Soloveičiks [*Victor Soloveytchik*],

ņemot vērā:

pieteikumu (Nr. 25942/20), kurš vērsts pret Latvijas Republiku un kuru Latvijas pilsonis E. K. (turpmāk – pieteikuma iesniedzējs) iesniedza Tiesai 2020. gada 25. jūnijā saskaņā ar Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 34. pantu;

lēmumu par šo pieteikumu paziņot Latvijas valdībai (turpmāk – valdība);

pušu apsvērumus;

lēmumu *ex proprio motu* piešķirt pieteikuma iesniedzējam anonimitāti saskaņā ar Tiesas reglamenta 47. noteikuma 4. punktu,

pēc apspriešanās slēgtā sēdē 2023. gada 21. martā

pasludina šo spriedumu, kas pieņemts attiecīgajā datumā.

IEVADS

1. Lieta attiecas uz sūdzību par to, ka netika izpildīts spriedums, ar kuru pieteikuma iesniedzējam tika noteiktas saskarsmes tiesības ar savu meitu, un ka tādējādi, iespējams, ir pārkāptas Konvencijas 8. pantā garantētās tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību.

FAKTISKIE APSTĀKĻI

2. Pieteikuma iesniedzējs ir dzimis 1983. gadā un dzīvo Saldus novadā. Viņu pārstāvēja Rīgā praktizējoša advokāte I. Nikuļceva.

3. Valdību pārstāvēja tās pārstāve K. Līce.

4. Turpmāk izklāstīts lietas faktisko apstākļu apkopojums.

I. TIESVEDĪBAS, KURĀS TIKA NOTEIKTA SASKARSMES ĪSTENOŠANAS KĀRTĪBA

5. Pieteikuma iesniedzējs bija laulībā ar I. B. Viņu meita D. K. piedzima 2013. gada 6. augustā. I. B. 2016. gada oktobrī pameta ģimenes mājokli un apmetās uz dzīvi vairāk nekā 200 km attālumā esošā pilsētā, paņemot D. K. sev līdzī. I. B. 2017. gada 10. janvārī iesniedza laulības šķiršanas pieteikumu.

6. Cēsu novada bāriņtiesa (turpmāk – bāriņtiesa) 2017. gada 10. maijā rīkoja tikšanos, kuras laikā pieteikuma iesniedzējs tikās ar D. K. Sanāksmes protokolā norādīts, ka D. K. ar patiesu pārsteigumu un prieku piegāja pie pieteikuma iesniedzēja un sāka viņam rādīt savus zīmējumus. Viņa izrādīja pozitīvas emocijas un daudz sarunājās ar viņu, sēdēja viņam klēpī, apkampa viņu un nevēlējās, lai tikšanās beigās viņš dotos prom.

7. Cēsu rajona tiesa 2017. gada 22. maijā laulības šķiršanas procesa gaitā pieņēma pagaidu lēmumu, ar kuru noteica pieteikuma iesniedzējam saskarsmes tiesības ar D. K., ļaujot viņam neuzraudzīti satikties ar meitu katru otro sestdienu no plkst. 11.00 līdz 18.00, izņemot dienas laiku, kurā viņai bija jāguļ savās mājās. Ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja un bāriņtiesas ziņojumus, ka I. B. radot šķēršļus saskarsmes tiesību īstenošanai, Vidzemes apgabaltiesa 2017. gada 17. jūlijā nomainīja tikšanās reizes uz katru otro piektdienu no plkst. 8.30 līdz 13.00,

---

nosakot, ka tai jānotiek pirmsskolas izglītības iestādē. Pēc šā lēmuma I. B. izņēma D. K. no pirmsskolas izglītības iestādes un sāka mācīt viņu mājniecībā.

8. Vidzemes rajona tiesa 2018. gada 5. martā laulību izšķīra un noteica pieteikuma iesniedzējam saskarsmes tiesības. Vecāki saglabāja kopīgu aizgādību, un pieteikuma iesniedzējam tika piešķirtas tiesības tikties ar D. K. vienatnē katru otro sestdienu no plkst. 11.00 līdz 18.00 (izņemot diendusas laiku), paņemot viņu līdz autostāvvietā pie viņas mājām. Tā arī paredzēja, ka bērnam sasniedzot sešu gadu vecumu, tiktu pakāpeniski palielināts tikšanās reižu biežums, ietverot iespēju nedēļas nogalēs nakšņot tēva mājās, kā arī pavadīt kopā ar tēvu daļu valsts svētku dienu un citu brīvdienu. Tiesa norādīja, ka kopš 2017. gada 17. jūlija, kad Vidzemes apgabaltiesa bija mainījusi pagaidu lēmumu par saskarsmes tiesībām (sk. iepriekš 7. punktu), pieteikuma iesniedzējs nebija varējis īstenot šajā lēmumā noteiktās tiesības. Tiesa secināja, ka I. B. bija centusies radīt šķēršļus pieteikuma iesniedzēja saskarsmei ar meitu, un norādīja, ka puses nespēja atrisināt savas domstarpības bez kompetento institūciju iesaistīšanās. Spriedums tika pārsūdzēts attiecībā uz pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesībām.

9. Vidzemes apgabaltiesa 2018. gada 5. jūnijā pārsūdzības spriedumā (turpmāk – spriedums) apstiprināja līdzīgu saskarsmes tiesību izmantošanas nolēmumu, norādot, ka pieteikuma iesniedzējam ir jāpaņem līdz D. K. autostāvvietā netālu no viņas mājām, bet saskarsmes biežuma pakāpeniska palielināšana, tostarp nakšņošana tēva mājās nedēļas nogalēs, tiks sākta, kad bērns sasniegs piecu gadu vecumu (sk. turpmāk 10. punktu). Tiesa neuzklausīja D. K. tieši, bet izvērtēja viņas intereses un atsaucās uz vairākiem psihiskā stāvokļa novērtējumiem un bāriņtiesas novērtējumiem, kas tika sagatavoti pēc tikšanās ar pieteikuma iesniedzēju, D. K. un I. B., un norādīja, ka vecākiem bija domstarpības, kas negatīvi ietekmēja viņu spēju jēgpilni sazināties, un ka saskarsme tika īstenota, pastāvot domstarpībām. Lai gan bērns vienlīdz emocionāli izturējās pret abiem vecākiem un vienlīdz vēlējās saskarsmi ar viņiem un priecājās par to, I. B. negatīvā attieksme pret pieteikuma iesniedzēju un tas, ka bērns dzīvoja kopā ar I. B., varēja radīt vai pastiprināt bērna pretrunīgo attieksmi pret tēvu. Pastāvīgās domstarpības negatīvi ietekmēja bērnu, kurš bija kļuvis par emocionālās vardarbības upuri. Vecāki paši nespēja atrisināt domstarpības, un abiem bija jāuzņemas atbildība par radušos situāciju.

10. Vidzemes apgabaltiesa noteica pieteikuma iesniedzējam saskarsmes tiesības ar D. K. šādi:

1) līdz bērna piecu gadu vecumam pieteikuma iesniedzējs varēja satikties ar meitu katru otro sestdienu no plkst. 10.00 līdz 19.00, izņemot diendusas laiku no plkst. 13.00 līdz 15.00, kurā viņa atrastos savās mājās (slimības gadījumā tikšanās tiktu pārcelta uz nākamo sestdienu);

2) no piecu gadu vecuma – katru trešo nedēļu no sestdienas plkst. 10.00 līdz svētdienas plkst. 19.00 (slimības gadījumā tikšanās tiktu pārcelta uz nākamo nedēļu);

3) no septiņu gadu vecuma – katru otro nedēļu no sestdienas plkst. 10.00 līdz svētdienas plkst. 19.00 (slimības gadījumā tikšanās tiktu pārcelta uz nākamo nedēļu);

4) no 2019. gada 1. janvāra – divas nedēļas vasarā, kad pieteikuma iesniedzējam ir atvaļinājums, un pēc tam, kad D. K. uzsāks skolas gaitas, pusi no skolas brīvlaika;

5) no piecu gadu vecuma – katrā pāra skaitļu gadā Ziemassvētku un Jāņu brīvdienās, no pirmās brīvdienas dienas plkst. 10.00 līdz pēdējās brīvdienas dienas plkst. 19.00;

6) no piecu gadu vecuma – katrā nepāra skaitļu gadā Vecgada vakarā, Jaungada dienā un Lieldienu brīvdienās no pirmās brīvdienas dienas plkst. 10.00 līdz pēdējās brīvdienas dienas plkst. 19.00;

7) pieteikuma iesniedzējs var sazināties ar D. K., zvanot uz I. B. tālruni, katru ceturtdienu no plkst. 20.00 līdz 20.30, kā arī D. K. dzimšanas un vārda dienā;

8) I. B. ik mēnesi jāsniedz pieteikuma iesniedzējam informācija (pa e-pastu) par D. K. attīstību, veselību, sekmēm skolā, interesēm un dzīves apstākļiem mājās;

9) saskarsmes tiesības jāīsteno, ņemot vērā bērna viedokli un intereses, un

---

10) var noteikt citu kārtību pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesību īstenošanai, ja abas puses par to vienojas.

Tiesa brīdināja puses, ka par sprieduma nepildīšanu var tikt piemērots naudas sods, pārtrauktas vai atņemtas aizgādības tiesības, kā arī noteikta kriminālatbildība par ļaunprātīgu sprieduma nepildīšanu. Spriedums stājās spēkā 2018. gada 15. novembrī pēc atteikuma ierosināt kasācijas tiesvedību par tiesību normu piemērošanas jautājumiem.

II. SĀKOTNĒJIE CENTIENI ĪSTENOT SASKARSMES TIESĪBAS

11. Laulības šķiršanas procesa laikā pieteikuma iesniedzēja tikšanās ar meitu galvenokārt notika I. B. mājās viņas klātbūtnē un dažkārt arī viņas vecāku klātbūtnē. Gaisotne bija negatīva, un D. K. bieži pauda nevēlēšanos satīties ar pieteikuma iesniedzēju.

12. Pēc tam, kad spriedums bija stājies spēkā, vairākās tikšanās reizēs tika apgalvots, ka D. K. ir slima, un pieteikuma iesniedzējam netika ļauts viņu satikt (2018. gada 8., 15., 22. un 29. decembrī un 2019. gada 12. un 19. janvārī, 2. un 9. februārī, 4. maijā un 15. jūnijā). Sākot no 2019. gada 5. janvāra, D. K. tika nogādāta uz tikšanās vietu, kas atradās tikai aptuveni 100 metrus no I. B. mājām, automobilī, kurā atradās vairāki citi cilvēki (advokāti, mātes radnieki, citi pieaugušie), un šajās tikšanās reizēs parasti nenotika faktiskā saskarsme, jo D. K. apgalvoja, ka nevēlas tikt ar pieteikuma iesniedzēju, un tika nekavējoties aizvesta prom (2019. gada 5. un 26. janvārī, 16. un 23. martā, 13. aprīlī un 11. un 25. maijā). Reizēm D. K. uz tikšanās vietu atnāca kājām kopā ar I. B., bet vēlāk vectēvs no mātes puses viņu aizveda projām automobilī (2019. gada 22. jūnijā). Citos gadījumos D. K. aizbēga vai atteicās doties kopā ar pieteikuma iesniedzēju (2019. gada 6. jūlijā, 17., 21. un 24. augustā un 7. septembrī). Dažreiz I. B. informēja pieteikuma iesniedzēju, ka D. K. neieradīsies uz tikšanās vietu, nenorādot konkrētu iemeslu (2019. gada 16. un 23. februārī, 1., 8. un 30. martā un 19. aprīlī). Pieteikuma iesniedzēja saskarsme ar meitu pa tālruni arī bieži bija ierobežota vai netika nodrošināta, tostarp netika atbildēts uz zvaniem D. K. dzimšanas dienā.

13. Pieteikuma iesniedzējs 2018. gada 16. oktobrī lūdza bāriņtiesu pārtraukt I. B. aizgādības tiesības, jo viņa nebija pildījusi pagaidu lēmumu, kurā noteiktas viņa saskarsmes tiesības (sk. iepriekš 7. un 8. punktu). Šī tiesvedība galu galā tika izbeigta 2019. gada 15. oktobrī pēc tam, kad pieteikuma iesniedzējs atsauc savu sūdzību, jo viņš un I. B. bāriņtiesas pārraudzībā bija panākuši vienošanos (sk. turpmāk 16. punktu). Šīs tiesvedības laikā bāriņtiesa nosūtīja I. B., D. K. un pieteikuma iesniedzēju pie psihologa uz konsultācijām un atrisināja dažus konkrētus jautājumus, par kuriem vecāki nebija varējuši vienoties, piemēram, attiecībā uz ģimenes ārsta izvēli un to, vai D. K. jāsāk apmeklēt pamatskolu gadu agrāk. Tā arī sagatavoja vairākus ģimenes novērtējumus, kuros norādīja, ka D. K. parādījušās neizskaidrojamas uzvedības izpausmes (piemēram, sišana un košana tēvam un tēva apsūkšana), uz kurām māte nereaģēja, un secināja, ka vecāku domstarpības radījušas bērnam emocionālu kaitējumu. Tā uzskatīja, ka I. B. trūka izpratnes, ka bērnam ir nepieciešama saskarsme ar otru vecāku un ka viņai ir jāveicina saskarsme ar atsevišķi dzīvojošo vecāku, sagatavojot meitu tikšanās reizēm. I. B. rīkojās neizprotami, jo nepārtraukti veda D. K. pie dažādiem psihiskās veselības speciālistiem, bet nenodrošināja sistemātisku aprūpi, kā arī nesadarbojās ar bāriņtiesu.

14. Šajā laikā D. K. novērtēja vairāki speciālisti. Neurologs B. T. 2018. gada 2. novembrī konstatēja, ka D. K. bija neiroiskas reakcijas, neiroģēna dizūrija un cerebroastēniskais sindroms, un tika ieteikts nodrošināt bērnam emocionāli stabilu vidi. Pēc divām tikšanās reizēm psihologs N. R. 2019. gada 28. janvārī secināja, ka D. K. ir situatīvā trauksme un dažu sarunas tēmu laikā, jo īpaši sarunās par tēvu, parādās neirotika reakcija, ko izraisījusi saspīlētā gaisotne un ģimenes apstākļi. Pēc divām smilšu terapijas sesijām psihologs I. T. 2019. gada 21. martā ieteica I. B. mācīt D. K. sociālās uzvedības robežas un iemācīties virzīt bērna emocijas pozitīvā guļtnē. Pēc trim tikšanās reizēm bērnu neurologs I. C. 2019. gada 4. martā norādīja, ka D. K. ir nepieciešama stabila vide un regulāras psihologa konsultācijas un ka saskarsmi ar bērnu

---

nedrīkst īstenot piespiedu kārtā, bet tā jāveido pozitīvā gaisotnē. Pašreizējā situācija, kurā bērns jutās apdraudēts, radīja psiholoģiskas patoloģijas attīstības risku. Ģimenes ārsts D. G. 2019. gada 20. maijā apliecināja, ka D. K. ir pietiekami laba veselība un nav nepieciešamas speciālista konsultācijas. D. K. 2019. gada 6. augustā sāka apmeklēt psihologu G. T., kurš pēc piecām nodarbībām pārtrauca konsultēt bērnu, jo vecāki “nav spējuši pārtraukt savstarpējo karu, kurā nebūs uzvarētāju”.

15. Pieteikuma iesniedzējam pāris reizes bija iespēja satīties ar meitu, taču saskarsme bija diezgan ierobežota, jo tikšanās notika I. B. klātbūtnē un galvenokārt viņas mājās (2019. gada 27. jūlijā un 10. augustā).

16. Pieteikuma iesniedzējs un I. B. 2019. gada 15. oktobrī panāca vienošanos, ka pieteikuma iesniedzējs pakāpeniski sāks īstenot spriedumā noteiktās saskarsmes tiesības ar D. K. I. B. sākotnēji izpildīja šo vienošanos, un pieteikuma iesniedzējs varēja pāris reizes satikt meitu. Tomēr drīz pēc tam viņa sāka radīt šķēršļus saskarsmei (sk. turpmāk 22. punktu).

III. TIESU IZPILDĪTĀJA IZMANTOŠANA SASKARSMES ĪSTENOŠANAI

17. Vidzemes apgabaltiesa 2018. gada 26. novembrī izdeva izpildu rakstu, un pieteikuma iesniedzējs 2019. gada 16. janvārī vērsās pie tiesu izpildītāja ar lūgumu nodrošināt tā izpildi.

18. Tiesu izpildītājs nosūtīja paziņojumu I. B., kurā norādīja, ka viņai ir pienākums izpildīt spriedumu, un saistībā ar kuru viņa iesniedza sūdzību. Tiesu izpildītājs secīgi apturēja izpildes procesu līdz tiesas lēmuma pieņemšanai. Vidzemes apgabaltiesa 2019. gada 10. maijā sūdzību noraidīja, norādot, ka nav šaubu, ka I. B. nav izpildījusi spriedumu (bija sniegta atsauce uz 2019. gada 5. janvāra notikumiem, sk. iepriekš 12. punktu), jo viņa nebija nodrošinājusi, ka D. K. paliek pie tēva, un nebija viņu emocionāli tam sagatavojusi. Piecus gadus veca bērna klaji negatīvā attieksme pret tēvu nevar tikt uzskatīta par objektīvu pamatu sprieduma nepildīšanai. Šis lēmums tika atstāts spēkā pārsūdzības kārtībā 2019. gada 26. jūnijā.

19. Tiesu izpildītājs 2019. gada jūlijā atsāka izpildes procesu un nosūtīja I. B. vairākus paziņojumus par viņas pienākumu ievērot spriedumu. Tiesu izpildītājs 2019. gada 6. jūlijā, 17., 21. un 24. augustā un 7. septembrī sagatavoja piecus aktus par to, ka šajos datumos I. B. neizpildīja spriedumu (sk. iepriekš 12. punktu), norādot, ka D. K. bija nogādāta norādītajā vietā, tomēr viņa atteicās tuvoties pieteikuma iesniedzējam un bija bēgusi prom. Aktos bija apgalvots, ka I. B. nebija nodrošinājusi, lai D. K. tiktu nodota tēvam. Vidzemes rajona tiesa 2019. gada 30. septembrī noraidīja I. B. sūdzību par pirmo no šiem aktiem, secinot, ka viņa nav nodrošinājusi bērna nodošanu pieteikuma iesniedzējam un bērna saskarsmi ar viņu. Turklāt I. B. nebija iesniegusi pierādījumus vai sniegusi paskaidrojumus tam, kādi šķēršļi traucē īstenot saskarsmes tiesības. Bērna noraidošā attieksme nevar tikt uzskatīta par šķērslī, jo nav pierādījumu, kas liecinātu, ka tai ir objektīvs pamats un ka tā nav saistīta ar pašas I. B. rīcību vai ietekmi.

---

20. Vidzemes apgabaltiesa 2019. gada 20. decembrī šo lēmumu atcēla. Tā secināja, ka tiesu izpildītāja pienākums ir noteikt, “vai tiek ievērots spriedums, kas nosaka saskarsmes tiesības, nevis vai tiek nodrošināta tā izpilde”. Civilprocesa likums skaidri paredz, ka tiesu izpildītājs aktu par sprieduma nepildīšanu var sagatavot tikai tad, ja bērns nav sastopams noteiktajā laikā un vietā. I. B. bija aizvedusi bērnu uz norādīto vietu attiecīgajā laikā, bet saskarsmes tiesības netika īstenotas, jo pats bērns atteicās doties kopā ar tēvu. Bērnu nevar piespiest izpildīt spriedumu pret viņa gribu, jo tā būtu vardarbība pret bērnu. Tiesu izpildītājs nebija kompetents risināt domstarpības un noteikt, vai māte bija atbildīga par bērna viedokļa ietekmēšanu. Sprieduma neievērošana ir jānošķir no apstākļiem, kas apgrūtina izpildi, un pēdējā gadījumā ir jāizmanto mehānisms tādas kārtības pārskatīšanai, kas nodrošina Civilprocesa likumā noteikto saskarsmes tiesību īstenošanu (sk. turpmāk 51. punktu). Tikai šajās tiesvedībās vai jaunās tiesvedībās par saskarsmes tiesībām tiesa analizēja, kādi iemesli ir pamatā bērna viedoklim, un izvērtēja apstākļus, kas saistīti ar vecāku tiesību un pienākumu īstenošanu. Secīgi 2020. gada 10. janvārī pārējie tiesu izpildītāja akti tika anulēti uz tāda paša pamata.

21. Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija 2019. gada 9. oktobrī pauda līdzīgu viedokli, norādot, ka nedz tiesu izpildītājs izpildes procesā, nedz tiesa, izskatot tiesu izpildītāja darbības, nevarēja atrisināt situāciju, kurā bērns nevēlas doties kopā ar vecāku, vai novērtēt tik sarežģītu un svarīgu jautājumu, kas attiecas uz šā atteikuma iemesliem. Piemērots mehānisms būtu bijis saskarsmes īstenošanas kārtības pārskatīšana un prasības izvirzīšana tikšanās organizēt saskarsmes personas klātbūtnē. Turklāt bāriņtiesa bija kompetenta izvērtēt, vai aizgādības tiesības netiek ļaunprātīgi izmantotas, un, ja nepieciešams, lemt par aizgādības tiesību pārtraukšanu.

22. Laikā no 2019. gada septembra līdz 2020. gada janvārim, kamēr tika izskatītas Vidzemes rajona tiesas lēmumu pārsūdzības (sk. iepriekš 19. un 20. punktu), plānotās tikšanās reizes notika I. B. klātbūtnē, galvenokārt viņas mājās un dažkārt arī viņas mātes klātbūtnē (2019. gada 28. septembrī, 5. un 19. oktobrī, 2., 9., 16., 23. un 30. novembrī, 7., 14., 21. un 28. decembrī un 2020. gada 4. janvārī). 2019. gada 24. un 30. decembrī I. B. atteicās aizvest D. K. uz Saldū paredzētajām tikšanās reizēm, apgalvojot, ka bērns ir slims. 2020. gada 11. janvārī D. K. tika nogādāta Saldū kopā ar tiesu izpildītāju un I. B. māsu. D. K. paziņoja, ka nevēlas tikt ar pieteikuma iesniedzēju, un tika nekavējoties aizvesta prom. 2020. gada 18. janvārī tikšanās notika I. B. mājās ļoti sakaitētā gaisotnē. Kopš tā laika I. B. vai nu neveda D. K. uz norādīto vietu, apgalvojot, ka viņa ir slima (2020. gada 25. janvārī un 20. martā), vai aizveda uz tikšanās vietu automobilī un tūlīt brauca prom, neļaujot nevienam izkāpt (2020. gada 1. februārī). 2020. gada 22. februārī pieteikuma iesniedzēja automobilim radās tehniska problēma, tāpēc viņš nevarēja ierasties uz Cēsīs paredzēto tikšanos. Arī pieteikuma iesniedzēja saskarsme ar meitu pa tālruni bieži bija ierobežota vai netika nodrošināta.

23. Pieteikuma iesniedzējs 2020. gada 11. martā tikās ar D. K. viņas mājās, bet I. B. neļāva viņam uzturēties ilgāk par trīsdesmit minūtēm, apgalvojot, ka D. K. ir slima. Nav informācijas par pieteikuma iesniedzēja un D. K. turpmākajām tikšanās reizēm. 2020. gada 28. martā plānotā tikšanās tika atlikta Covid-19 pandēmijas dēļ. Savukārt 2020. gada 16. maijā paredzētā tikšanās nenotika, jo I. B. aizveda D. K. uz tikšanās vietu ar automobili, bet tūlīt aizbrauca, nevienam neļaujot izkāpt.

24. Tikšanās 2020. gada 5. septembrī tika organizēta bāriņtiesas telpās (sk. turpmāk 26. punktu) tiesu izpildītāja klātbūtnē. Pēc tikšanās tiesu izpildītājs aktā norādīja, ka I. B. un D. K. bija ieradusās norādītajā laikā un vietā, bet D. K. bija kliegusi un atteikusies ienākt tikšanās telpā, pēc kā I. B. un D. K. devās prom. Kad tiesu izpildītājs piezvanīja I. B., viņa atbildēja, ka bāriņtiesā abas vairs neatgriezīsies, jo viņa nespēj nomierināt meitu. Tiesu izpildītājs secināja, ka situāciju nevar kvalificēt kā sprieduma neievērošanu, jo bērnu nevar piespiest satikties pret viņa gribu. Tiesu izpildītājam nebija tiesiska pamata izvērtēt iemeslus bērna atteikumam tikt ar tēvu, jo tiesību akti neparedz, ka tiesu izpildītājs varētu veikt apstākļu pilnīgu izvērtējumu, ja bērns ir sastopams norādītajā laikā un vietā. Atbildīgajām

---

institūcijām bija jāizvērtē ģimenes situācija un jāatrod bērnam piemērotākais risinājums. Bāriņtiesai bija jāizvērtē, vai kāds no vecākiem ļaunprātīgi neizmanto aizgādības tiesības. Tādējādi šajā situācijā bija sprieduma izpildi apgrūtināši apstākļi, un izpildu dokuments bija jāizsniedz atpakaļ pieteikuma iesniedzējam, lai viņš varētu lūgt tiesu pārskatīt saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību. Vidzemes rajona tiesa 2020. gada 10. novembrī un Vidzemes apgabaltiesa 2021. gada 2. janvārī atstāja spēkā tiesu izpildītāja lēmumu par izpildu dokumenta izsniegšanu atpakaļ pieteikuma iesniedzējam, norādot, ka pieteikuma iesniedzējam bija tiesības lūgt pārskatīt saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību.

IV. LŪGUMI PĀRSKATĪT SASKARSMES TIESĪBU ĪSTENOŠANAS KĀRTĪBU

25. Pieteikuma iesniedzējs 2019. gada 4. aprīlī lūdza Vidzemes apgabaltiesu pārskatīt spriedumā noteikto saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību. Viņš lūdza tiesu noteikt, ka I. B. ir konkrēts pienākums pārliecināt D. K. doties viņam līdz tikšanās laikā, un atļaut I. B. un D. K. atstāt tikšanās vietu tikai tad, ja trīs stundu laikā šie centieni bijuši nesekmīgi, kā arī uzlikt pienākumu I. B. apmeklēt psiholoģiskā atbalsta nodarbības. Vidzemes apgabaltiesa 2019. gada 16. maijā rakstveida procesā atzina, ka spriedums nav ticis izpildīts un ka pieteikuma iesniedzējam nav bijis reālas iespējas satikties un sazināties ar savu meitu. Lai gan tiesa uzskatīja, ka pierādījumu trūkuma dēļ nav pamatota iesniegtā prasība, ka I. B. ir prettiesiski liegusi saskarsmi, un norādīja, ka pieteikuma iesniedzēja lūgumi uzsākt kriminālprocesu pret I. B. ir atteikti, tā secināja, ka viņa nav darījusi visu iespējamo, lai veicinātu sekmīgu saskarsmi, proti, viņa nebija nekādā veidā aktīvi iesaistījusies, lai to nodrošinātu. Tiesa vērsa uzmanību, ka mātei bija bērns emocionāli jāsagatavo tikšanās reizēm, lai neradītu papildu stresu. Tiesa apmierināja pieteikuma iesniedzēja lūgumu attiecībā uz saskarsmes tiesību izmantošanas nolēmuma formulējumu un noteica prasību, ka I. B. ir pienākums “nodot D. K. tēvam”, nevis ka pieteikuma iesniedzējam pašam bērns ir “jāpaņem līdzī”, “jo šādā veidā bērna mātei [I. B.], iespējams, būtu jārikojas aktīvāk, lai palīdzētu īstenot [pieteikuma iesniedzēja] saskarsmi ar meitu [D. K.]”, kā arī uzlika pienākumu I. B. nogādāt D. K. tikšanās vietā bez trešo personu klātbūtnes, un – attiecībā uz iknedēļas tālruņa sarunām – I. B. bija jānodrošina, ka pieteikuma iesniedzējs var sazināties, izmantojot videozvanu lietotnē *WhatsApp*. Tā arī precizēja kārtību, kas īstenojama, kad D. K. ir slima, tostarp noteica, ka šajos gadījumos pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz trīsdesmit minūšu saskarsmi ar viņu viņas mājās. Vidzemes apgabaltiesa noraidīja lūgumu uzlikt I. B. pienākumu apmeklēt psiholoģiskā atbalsta nodarbības, jo viņa bija darba ņēmēja, un šāds pienākums varētu sarežģīt viņas attiecības ar darba devēju un radīt jaunas domstarpības, tomēr tiesa vienlaikus norādīja, ka saskarsmes nodrošināšanas nolūkā abām pusēm būtu jāapsver šādu nodarbību apmeklēšana.

26. Vidzemes apgabaltiesa 2020. gada 8. jūnijā daļēji apmierināja jaunu pieteikuma iesniedzēja lūgumu pārskatīt saskarsmes tiesību izmantošanas kārtību. Tā izvērtēja bērna intereses un norādīja, ka tām nav obligāti jāsakrīt ar bērna viedokli. No vienas puses, ir jāsauglabā ģimenes saites un jāatjauno attiecības. No otras puses, bērna interesēs ir atrasties drošā vidē, un vecākiem nevajadzētu apdraudēt viņas veselību un attīstību. Saskarsmes tiesības ir jāīsteno bērna interesēs. Tā secināja, ka pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesības ar D. K. netika īstenotas spriedumā noteiktajā veidā, jo bērns bija atteicies tikties ar tēvu, un ka tam bija jābūt nosakāmiem iemesliem. Tādējādi tā nolēma, ka tikšanās reizēm jāsakas bāriņtiesas telpās bāriņtiesas norīkotas saskarsmes personas klātbūtnē un pēc stundas tās jāturpina spriedumā noteiktajā kārtībā. Bija svarīgi turpināt veikt pasākumus, lai stabilizētu bērna psiholoģisko un emocionālo stāvokli, kuru, kā norādīja bāriņtiesa, ir iespaidojusi bērna māte. Bērna viedoklis par pieteikuma iesniedzēju būtu pozitīvāks, ja to neietekmētu māte. Tiesa uzsvēra, ka bērna viedoklis ir svarīgs, tomēr bērna interešu ņemšana vērā nenozīmē vienkārši bērna vēlmju izpildīšanu. Šajā saistībā tiesa norādīja, ka saskarsmes personai, kurai jābūt neitrālai attiecībā pret abām iesaistītajām pusēm, bija pienākums aktīvi rīkoties, lai veicinātu saskarsmi. Šai

---

personai tikšanās laikā bija jānodrošina atbilstoša speciālista klātbūtne.

27. Bāriņtiesa 2021. gada 28. aprīlī vērsās Vidzemes apgabaltiesā, lūdzot mainīt saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību, lai tikšanās tiktu sāktas vecāku izvēlētajā psihologa kabinetā (norādīts A. S., sk. turpmāk 38. punktu), nevis bāriņtiesā. Bāriņtiesa norādīja, ka tās pārstāvis ir darbojies kā saskarsmes persona divdesmit trīs reizes, tomēr saskarsme nekad nav notikusi, jo meita bija atteikusies tikt ar tēvu vai vispār nebija ieradies uz tikšanos. Vidzemes apgabaltiesa 2021. gada 27. maijā noraidīja lūgumu, norādot, ka psiholoģe nevēlējās kļūt par saskarsmes personu, jo uzskatīja, ka viņu sadarbībai jāturpinās, pamatojoties uz brīvprātības principu, nevis tiesas nolēmumu. Turklāt psihologa un saskarsmes personas pienākumi ir atšķirīgi. Tiesa uzskatīja, ka abiem vecākiem kopā ar bērnu jāturpina izmantot psihologa (nevis saskarsmes personas) sniegto palīdzību. Tiesa arī norādīja uz bāriņtiesas neizlēmību un pretrunām tās pieteikumā un pauda bažas, ka šajā konkrētajā lietā tā cenšas izvairīties no tiesību aktos noteiktajiem pienākumiem piedalīties tikšanās reizēs. Tiesa atgādināja bāriņtiesai, ka tai ir pienākums piedalīties tikšanās reizēs, ja vecāki nevarēja vienoties par saskarsmes personas norīkošanu (sk. 50. punktu *in fine*). Bāriņtiesa nevar atbrīvot sevi no šā pienākuma.

V. CENTIENI ĪSTENOT SASKARSMES TIESĪBAS, IESAISTOT BĀRIŅTIESU

28. Ņemot vērā pieteikuma iesniedzēja sūdzību par to, ka I. B. rīcība traucē viņam īstenot saskarsmes tiesības, bāriņtiesa no 2020. gada 16. janvāra līdz 27. janvārim veica ģimenes situācijas novērtējumu. Secinājumi lielākoties bija tādi paši kā iepriekšējos novērtējumos (sk. iepriekš 13. punktu). I. B. tika uzdots līdz 2020. gada 27. martam novērst šķēršļus meitas attīstībai. No 2020. gada 1. maija līdz 8. jūnijam veiktajā novērtējumā atkal tika izdarīti tādi paši secinājumi. Bāriņtiesa konstatēja, ka I. B. nav nodrošinājusi pieteikuma iesniedzējam iespēju tikt ar meitu bez citu cilvēku klātbūtnes un ka viņa nebija piekritusi doties pastaigās vai piedalīties pasākumos ārpus mājas. Tikšanās laikā viņa nebija mudinājusi uzlabot attiecības un nebija veikusi nekādas darbības, lai veicinātu saskarsmi. I. B. bija arī sniegusi pieteikuma iesniedzējam nepietiekamu informāciju par bērna veselību, izglītību, attīstību un izklaidēm. I. B. nebija ievērojusi iepriekšējo bāriņtiesā panākto vienošanos par sprieduma pakāpenisku izpildi (sk. iepriekš 13. punktu).

29. Pēc tam, kad tiesa bija izdevusi rīkojumu, ka bāriņtiesai ir jākoordinē tikšanās reizes (sk. iepriekš 26. punktu), bāriņtiesa norīkoja saskarsmes personu un no 2020. gada jūnija līdz 2021. gada janvārim savās telpās organizēja vismaz divdesmit trīs tikšanās, tostarp 2020. gada 5. septembrī (sk. iepriekš 24. punktu). Tā ziņoja, ka neviena no šīm tikšanās reizēm nav beigusies ar reālu saskarsmi, jo I. B. vai nu paziņoja, ka bērns nevēlas tikt ar pieteikuma iesniedzēju un neieradās, vai arī aizveda bērnu uz tikšanās vietu, bet tūlīt aizveda viņu prom pēc tam, kad bērns paziņoja, ka nevēlas tikt ar pieteikuma iesniedzēju.

30. 2020. gada 5. un 14. oktobrī gan bāriņtiesa, gan I. B. iesniedza pieteikumu, lūdzot apturēt sprieduma izpildi, kamēr civiltiesā noris tiesvedība, kuras mērķis ir mainīt pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesības (sk. turpmāk 44. punktu). Vidzemes apgabaltiesa 2020. gada 4. novembrī lūgumu noraidīja.

---

31. Bāriņtiesa 2020. gada 12. oktobrī vērsās Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcijā, lai saņemtu skaidrojumu par saskarsmes personas funkciju un pienākumiem. Inspekcija šo pieprasījumu pārsūtīja Labklājības ministrijai, kura atbildēja, ka pienākumi katrā gadījumā ir atšķirīgi un ka šīs lietas konkrētajos apstākļos pienākumi ir jānosaka atbilstoši spriedumā izklāstītajam pamatojumam. Arī inspekcija sniedza savu atbildi, norādot, ka situācijās, kad bērns ir noraidošs, saskarsmes personai ir pienākums iesaistīties un ierosināt konkrētas aktivitātes saskarsmes veicināšanai. Lai izvairītos no iespējamiem interešu konfliktiem un vecāku neapmierinātības, bāriņtiesas darbiniekam ir jāpilda saskarsmes personas pienākumi tikai absolūtas nepieciešamības gadījumā, jo vispiemērotākā persona ir psihologs ar speciālām zināšanām. Inspekcija ieteica bāriņtiesai vērsties Vidzemes apgabaltiesā un lūgt sprieduma skaidrojumu.

32. Bāriņtiesa 2020. gada 28. decembrī sniedza ģimenes situācijas vērtējumu I. B. ierosinātajā civillietā (sk. turpmāk 44. punktu). Tā norādīja, ka, kamēr D. K. atradās mātes aprūpē, netika ievēroti speciālistu ieteikumi un nekas neliecināja, ka D. K. regulāri apmeklētu psihologa konsultācijas, kā arī netika izmantota mediators vai psihoterapeita palīdzība. I. B. nesadarbojās ar bāriņtiesu un speciālistiem, viņa bija ignorējusi ģimenes ārsta ieteikumu un likusi D. K. apmeklēt neaptverami daudz speciālistu. Vecāku domstarpību dēļ netika nodrošinātas tēva saskarsmes tiesības. Bāriņtiesa uzskatīja, ka domstarpību nebūtu, ja tēvs varētu kaut daļēji īstenot savas saskarsmes tiesības. Bērnu ietekmēja mātes attieksme un noskaņojums. Jo ilgāk saskarsmes tiesības netika izmantotas, jo neobjektīvāks kļuva bērna viedoklis. I. B. uzvedība liecināja, ka, pēc viņas domām, tikšanās ar tēvu nebija D. K. interesēs un ka viņa ir apmierināta ar to, ka D. K. atteicās tikties ar tēvu. Bērns netika sagatavots tikšanās reizēm un saskarsme netika veicināta, un tas neatbilda bērna interesēm. Pieteikuma iesniedzējs bija lūdzis bāriņtiesu nodrošināt viņam spriedumā noteiktās saskarsmes tiesības, taču tai nebija pilnvaru kontrolēt sprieduma izpildi. Tā bija veikusi visas tiesību aktos noteiktās darbības – informējusi vecākus par nepieciešamību ievērot speciālistu ieteikumus un panākt, ka bērns pozitīvi attiecas pret tikšanās reizēm.

VI. TIESVEDĪBA I. B. AIZGĀDĪBAS TIESĪBU PĀRTRAUKŠANAI

33. Pieteikuma iesniedzējs 2020. gada 15. janvārī atkārtoti lūdza bāriņtiesu pārtraukt I. B. aizgādības tiesības saistībā ar to, ka viņa nav izpildījusi spriedumu (par viņa iepriekšējo lūgumu sk. 13. punktu). I. B. 2020. gada 5. martā iesniedza līdzīgu lūgumu attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju, norādot, ka viņš uzstājīgi vēlas tikties ar meitu. Lietas ietvaros bāriņtiesa vēlējās uzklaut D. K. viedokli. Pirmajā tikšanās reizē 2019. gada janvārī tā norādīja, ka D. K. ir labi attīstīts, atvērts un draudzīgs bērns, kas vienlaikus arī vēlējās saņemt nedalītu uzmanību. Šķita, ka I. B. centās kontrolēt to, ko D. K. teica. Bērna viedoklis bija jāuzklaut bez citu klātbūtnes, tomēr I. B. šajā ziņā nesadarbojās un neļāva bāriņtiesai tikties ar D. K. bez viņas klātbūtnes. Otrās tikšanās laikā, kas notika 2020. gada jūnijā, D. K. atteicās runāt ar bāriņtiesas pārstāvjiem un tikai pateica, ka atsakās tikties ar tēvu. Bāriņtiesa 2020. gada 11. jūnijā noraidīja abu vecāku lūgumus. Tā secināja, ka situācija kopš 2017. gada 7. augusta nav mainījusies un vecāku pastāvīgās domstarpības ir bērnam emocionāli kaitīgas. Attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju bāriņtiesa norādīja, ka nav pazīmju, ka viņš būtu ļaunprātīgi izmantojis aizgādības tiesības. Attiecībā uz I. B. bāriņtiesa secināja, ka viņa neīsteno kopīgu vecāku aizgādību, jo visus lēmumus pieņem vienpersoniski; viņa arī nav veicinājusi sprieduma izpildi, kā ieganstu minot bērna nevēlēšanos tikties ar tēvu. Viņas izturēšanās liecināja, ka viņa neatbalsta tēva tikšanos ar meitu, un viņa centās nepieļaut viņu saskarsmi. I. B. meitas klātbūtnē runāja negatīvi par tēvu un vainoja viņu par nepatīkamajām situācijām. Pirms pāris gadiem meita bija bijusi priecīga satikt tēvu, bet tagad atteicās viņu satikt un doties viņam līdzi. Taču šī negatīvā attieksme pati par sevi neliecināja, ka to būtu radījusi tikai māte, jo to varēja izraisīt arī vecāku domstarpības un bērna novērojumi. Tomēr I. B. rīcība, nevajadzīgi liekot D. K. apmeklēt daudz dažādu

---

speciālistu un tādējādi cenšoties panākt savām interesēm atbilstošu slēdzienu, bija bērnam traumējoša. Bāriņtiesa secināja, ka I. B., nepildot spriedumu, bija ļaunprātīgi izmantojusi aizgādības tiesības. Taču kaitējums, ko radītu viņas aizgādības tiesību pārtraukšana un bērna nošķiršana no viņas, būtu vēl lielāks. Attiecīgi bāriņtiesa nolēma nepārtraukt aizgādības tiesības un ieteica vecākiem nolikt malā savus konfliktus, lai rastu risinājumu, kas būtu bērna interesēs. Abi vecāki pārsūdzēja šo lēmumu.

34. Pieteikuma iesniedzējs 2020. gada 1. jūlijā vērsās bāriņtiesā, lai noskaidrotu, kas viņam ir jādara, lai īstenotu savas saskarsmes tiesības, un ko tā plāno darīt, lai veicinātu šo saskarsmi. Bāriņtiesa 2020. gada 22. jūlijā atbildēja, ka jautājums attiecas uz sprieduma izpildi civillietā. Saskarsmes tiesības noteica tiesa, nevis bāriņtiesa, un, ja pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka spriedums netiek izpildīts, viņš var vērsties pie tiesu izpildītāja. Kriminālatbildība ir paredzēta arī par saskarsmes tiesību izmantošanas nolēmuma nepildīšanu, tādējādi jebkuri strīdi par saskarsmes tiesībām var tikt risināti šķīrējtiesās¹ vai izmantojot mediatorus. Bāriņtiesa aicināja pieteikuma iesniedzēju un I. B. izmantot domstarpību risināšanas metodes, kas nodrošinātu bērna intereses. Ņemot vērā tiesas nolēmumu (sk. iepriekš 26. punktu), bāriņtiesa bija nodrošinājusi drošas telpas un norīkojusi saskarsmes personu.

35. Administratīvā rajona tiesa 2020. gada 30. decembrī apmierināja pieteikuma iesniedzēja sūdzību un izdeva rīkojumu bāriņtiesai pārtraukt I. B. aizgādības tiesības. Tā norādīja, ka I. B. jau laulības šķiršanas procesa laikā bija radījusi šķēršļus pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesību īstenošanai un ka spriedums nekad nav ticis ievērots, jo I. B. nebija veicinājusi, bet gan kavējusi pieteikuma iesniedzēja saskarsmi ar viņu meitu. 2020. gada janvārī, kad pieteikuma iesniedzējs bija lūdzis pārtraukt I. B. aizgādības tiesības, bāriņtiesa jau bija labi informēta par ģimenes vēsturi, tostarp I. B. nespēju nodrošināt pieteikuma iesniedzēja saskarsmi ar meitu. Tā pati bija identificējusi riskus, tostarp I. B. centienus izvairīties no sprieduma izpildes, tāpēc tai bija jārīkojas ar lielāku steidzamību. Jo ilgāk meita nesatikās ar kādu no vecākiem, jo vairāk viņas viedokli varēja ietekmēt vecāks, pie kura viņa dzīvoja. Ilgstoša sprieduma neizpilde radīja nepamatotu priekšrocību vecākam, kurš bija rīkojies prettiesiski un nebija ievērojis spriedumu. Lai gan tika atzīts, ka saskarsmes tiesības netiek nodrošinātas, pašreiz neviena no iesaistītajām institūcijām nebija spējīga tās nodrošināt.

36. Administratīvā rajona tiesa arī uzskatīja, ka meitas nevēlēšanās tikt ar pieteikuma iesniedzēju nebija bērna apzināti pieņemts lēmums un ka atsaukšanās uz to kā attaisnojumu sprieduma neievērošanai neatbilda prasībai nodrošināt bērna intereses. Bērna viedokli ietekmēja I. B. Tikšanās reizēs viņa vienmēr bija palikusi kopā ar meitu, tādējādi vairojot spriedzi un neļaujot tēvam un meitai satikties vienatnē. Šī situācija jau bija acīmredzami traumējusi bērnu. Turklāt netika paskaidrots, kāpēc bērns nepārtraukti tika vests pie dažādiem speciālistiem, nevis pie viena speciālista, kurš sagatavotu bērnu saskarsmei ar tēvu un vienlaikus konsultētu arī māti. I. B. rīcība liecināja, ka viņa cenšas panākt, lai tiktu atzīts, ka tikšanās ar tēvu nav bērna interesēs, un ir apmierināta ar situāciju, ka bērns atsakās tikt ar tēvu. Ņemot vērā tās rīcībā esošos pierādījumus, tiesa secināja, ka I. B. bija apzināti radījusi meitai bailes no tēva.

37. Administratīvā rajona tiesa arī norādīja, ka I. B. neievēroja speciālistu ieteikumus un nesadarbojās ar bāriņtiesu. Viņa nebija lāvusi tās pārstāvjiem runāt ar bērnu vienatnē, bet piedalījies sanāksmē kopā ar advokātu un centusies kontrolēt bērna teikto. Tā kā I. B. mērķtiecīgi centās ietekmēt bērna viedokli un nepieļaut tēva un bērna tikšanos, viņas uzvedība neatbilda bērna interesēm un liecināja par aizgādības tiesību ļaunprātīgu izmantošanu. Šāda situācija jau bija radījusi un turpināja radīt kaitējumu bērnam, tāpēc bija pamats pārtraukt I. B. aizgādības tiesības. Gan I. B., gan bāriņtiesa šo spriedumu pārsūdzēja.

---

¹ Bāriņtiesa 2020. gada 22. jūlija atbildē citējusi Civilprocesa likuma 23. panta pirmo daļu: “(1) Visi civiltiesiskie strīdi ir pakļauti tiesai, ja likumā nav noteikts citādi. Tas neatņem pusēm tiesības, savstarpēji vienojoties, griezties strīda izšķiršanai šķīrējtiesā vai izmantot mediāciju.”

---

38. Kamēr tika izskatīta pārsūdzības prasība, vecāki pēc savstarpējas vienošanās sāka apmeklēt pāru terapiju, kā arī apmeklēja mediatoru un psihologu katrs atsevišķi vai kopā ar D. K. No 2021. gada 9. janvāra līdz 3. aprīlim notika sešas sesijas. Pēc tam, kad bija apmeklētas jau divas no šīm sesijām, pieteikuma iesniedzējs, I. B. un D. K. pavadīja kādu laiku kopā ārpus terapijas vides. Psiholoģe A. S. 2021. gada 6. aprīlī apliecināja, ka vecāki bija vienojušies par saskarsmi viņas birojā katru otro sestdienu. Abas puses šobrīd sadarbojās, lai gan I. B. un pieteikuma iesniedzējam bija grūtības uzticēties vienam otram. Vecāku starpā pastāvošās psiholoģiskās spriedzes dēļ D. K. bija grūtības savaldīt emocijas, un bija dusmu izvirdumi un uzvedības traucējumi (piemēram, kliegšana, fiziska uzbrukšana tēvam, darbalapas saplēšana). Pašreizējās grūtības radīja tēva zināšanu un prasmju trūkums saskarsmes veidošanā, mātes nespēja motivēt meitu sarunāties ar tēvu un D. K. grūtības ievērot noteikumus un citu cilvēku robežas.

39. Administratīvā apgabaltiesa 2021. gada 13. jūlijā atcēla Administratīvās rajona tiesas spriedumu un noraidīja pieteikuma iesniedzēja lūgumu par I. B. aizgādības tiesību pārtraukšanu. Tā piekrita, ka I. B. nebija īstenojusi kopīgu vecāku aizgādību, ka viņa viena pati bija pieņēmusi svarīgākos lēmumus attiecībā uz bērnu (piemēram, par pirmsskolu, izglītību un dažādu speciālistu apmeklēšanu), ka pieteikuma iesniedzējs nevarēja īstenot savas saskarsmes tiesības un ka I. B. nemotivēja bērnu un neveicināja saskarsmi. Tomēr D. K. nodošana tā vecāka aprūpē, ar kuru viņa nevēlējās satikties, radītu lielāku kaitējumu nekā I. B. atteikšanās nodrošināt pieteikuma iesniedzējam saskarsmes tiesības. D. K. nevēlējās pieņemt nekādu saskarsmi ar tēvu, un viņas piespiešana uz šādu saskarsmi radītu viņai psiholoģiski traumējošu situāciju. Tiesa arī konstatēja, ka abi vecāki bija vainojami tajā, ka tika traucēta bērna saskarsme ar tēvu, jo D. K. nevēlējās tikties ar pieteikuma iesniedzēju vecāku slikto attiecību dēļ. Tiesa arī norādīja, ka kopš pirmās instances tiesas sprieduma pieņemšanas ir panākts progress. Patiesais strīds lietā attiecās uz saskarsmes tiesībām, kas bija jārisina civillietā. Augstākās tiesas Senāts 2021. gada 29. decembrī pasludināja, ka spriedums paliek spēkā.

VII. D. K. PSIHOLOĢISKĀ STĀVOKĻA TURPMĀKĀ NOVĒRTĒŠANA UN ĀRSTĒŠANA

40. Psiholoģe N. S. P. 2020. gada 19. maijā norādīja, ka D. K. bija apmeklējusi trīs viņas konsultācijas un ka bērns nevēlējās sadarboties, jo bija apmeklējis pārāk daudz psihologu. N. S. P. secināja, ka turpināt konsultācijas nebūtu jēgas.

41. Kriminālprocesa ietvaros 2020. gada 4. jūnijā tika veikts D. K. psiholoģiskā stāvokļa novērtējums (sk. turpmāk 46. punktu). Ziņojumā norādīts, ka psiholoģiskās pārbaudes laikā nav bijis iespējams izveidot jēgpilnu saskarsmi ar bērnu, jo bērns rīkojies neadekvāti un nav reaģējis uz mātes izteiktajām piezīmēm (meitene tēloja kaķi, šņāca un rūca uz psihologu). Viņas viedokli bija ietekmējusi I. B., tostarp attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju, par kuru viņa nespēja formulēt pati savu viedokli. D. K. izrādīja negatīvu un naidīgu attieksmi pret tēvu un rīkojās neadekvāti, proti, kļiedza, sita tēvam un apsūkāja viņu. Pastāvēja iespēja, ka I. B. ir ietekmējusi bērna viedokli. Bērns tika raksturots kā inteliģents, aktīvs un emocionāls, ar tieksmi uz provokatīvu uzvedību, un bērnam ir nepieciešamas robežas.

42. Pieteikuma iesniedzējs 2020. gada 14. jūlijā izteica apsvērumu, ka, ņemot vērā D. K. diagnozes, viņai būtu jāārstējas slimnīcā. Psihiatrs I. C. 2020. gada 14. augustā atbildēja bāriņtiesai, ka D. K. noteikti nevajadzētu ārstēties psihiatriskajā slimnīcā, jo tas tikai palielinātu viņas spriedzi un pasliktinātu veselības stāvokli. Bērns ir jāārstē mierīgā vidē, un vecākiem jāizprot bērna emocionālās vajadzības.

43. Pamatojoties uz psihiatra I. C. nosūtījumu, D. K. no 2020. gada 21. septembra līdz 29. septembrim ārstējās bērnu psihiatriskajā slimnīcā. Diagnoze bija šāda: akūta stresa reakcija, smaga disociācija, enurēze un enkoprēze (nesaturēšana), miega traucējumi, nagu graušana un netipiska vecāku situācija. Slimnīcas veiktajā psiholoģiskā stāvokļa novērtējumā secināts, ka

---

bērna uzskati un viedoklis veidojušies, pamatojoties uz citu cilvēku izteikumiem. Bērns jutās apdraudēts un baidījās, ka nonāks bērnunamā. Ārstu konsīlijs secināja, ka D. K. bija neirotiski simptomi ar emocionāliem un uzvedības traucējumiem un, iespējams, disociatīviem traucējumiem. Izrakstot viņu no slimnīcas, tika ieteikts turpmāk apmeklēt ambulatorās psihiatra konsultācijas un regulāras psihologa/psihoterapeita konsultācijas. Tika norādīts, ka vecākiem ir ieteicama pāru terapija, mediācija un ģimenes psihoterapija.

VIII. CITAS TIESVEDĪBAS

44. I. B. 2018. gada decembrī ierosināja civillietu, kurā lūdza noteikt pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesību īstenošanai citu kārtību, kas atšķirtos no spriedumā noteiktās (sk. iepriekš 9. punktu). Viņas prasība tika noraidīta 2021. gada 11. jūnijā un netika pārsūdzēta.

45. I. B. 2019. gada 17. janvārī lūdza pieņemt attiecībā uz pieteikuma iesniedzēju rīkojumu, kas nosaka aizliegumu tuvoties, jo viņš sistemātiski cenšoties īstenot savas saskarsmes tiesības ar D. K., neievērojot bērna vēlmes. Nākamajā dienā Vidzemes rajona tiesa lūgumu noraidīja, norādot, ka nav pazīmju, ka pieteikuma iesniedzējs būtu rīkojies emocionāli vai psiholoģiski vardarbīgi, un ka viņš vienkārši cenšas atjaunot saskarsmi ar meitu. Saskarsmes tiesību īstenošanas grūtības varēja novērst tikai patiesi atbalstoša I. B. attieksme, kas pašreizējā situācijā nebija novērojama. I. B. iesniedza atkārtotu lūgumu, kuru uz tāda paša pamata noraidīja 2020. gada 6. oktobrī.

46. Lai gan pieteikuma iesniedzēja lūgumi par kriminālprocesa sākšanu sākotnēji tika vairākkārt noraidīti, 2019. gada 7. jūnijā tika sākts kriminālprocess pret I. B. par ļaunprātīgu sprieduma nepildīšanu. 2019. gada 12. jūlijā viņa tika atzīta par aizdomās turamo. 2021. gada 21. martā pieteikuma iesniedzējs šajā procesā tika atzīts par cietušo. 2021. gada 16. aprīlī pret I. B. tika ierosināta apsūdzība noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Tiesa nav saņēmusi sīkāku informāciju par šī procesa turpmāko gaitu.

47. Administratīvā rajona tiesa 2019. gada 24. septembrī atteicās izskatīt pieteikuma iesniedzēja sūdzību par bāriņtiesas bezdarbību izpildīt tās pieņemto lēmumu par nepieciešamību I. B. apmeklēt psihologu. Augstākā tiesa 2019. gada 18. decembrī šo lēmumu atstāja spēkā. Tiesas norādīja, ka nosūtīšana pie psihologa nebija administratīvs lēmums, jo neietvēra lietas galīgo atrisinājumu, tāpēc nebija iespējama tā izpilde piespiedu kārtā. Tas bija starplēmums procesā, kas tiktu noslēgts ar lēmumu par to, vai ir pārtraucamas aizgādības tiesības. Aizgādības tiesību pārtraukšana ir galējais līdzeklis, un bāriņtiesas lēmumu neizpilde ne vienmēr izraisa tā izmantošanu; tas būtu viens no apsvērumiem, kas tiktu ņemts vērā lēmuma pieņemšanas procesā. Attiecībā uz bezdarbību norādāms, ka bāriņtiesai nebija pienākuma uzraudzīt, vai tiek izpildīts lēmums par I. B. nosūtīšanu pie psihologa, vai organizēt šā lēmuma izpildi.

48. Administratīvā rajona tiesa 2021. gada 16. martā atteicās izskatīt pieteikuma iesniedzēja 2020. gada 12. oktobra pieteikumu, kas attiecās uz bāriņtiesas bezdarbību bērna interešu aizsardzībā pēc tam, kad tā bija saņēmusi 2020. gada 4. jūnija aktu (sk. iepriekš 41. punktu). Tiesa uzskatīja, ka tas nebija atsevišķs prasījums, bet joprojām saistīts ar prasījumu par I. B. aizgādības tiesību pārtraukšanu. Tā kā šāda tiesvedība jau tika skatīta administratīvajās tiesās (sk. iepriekš 35. punktu), šis pieteikums tika atstāts bez izskatīšanas. Pieteikuma iesniedzējs laikus neiesniedza blakus sūdzību par šo lēmumu un lūdza termiņu pagarināt. Tas tika atteikts ar 2021. gada 9. jūnija galīgo lēmumu.

---

49. Administratīvā rajona tiesa 2021. gada 3. martā noraidīja I. B. sūdzību par bāriņtiesas 2020. gada 11. jūnija lēmumu (sk. iepriekš 33. punktu) daļā, kurā bija atteikts pārtraukt pieteikuma iesniedzēja aizgādības tiesības. Tā norādīja, ka domstarpības galvenokārt attiecās uz saskarsmes tiesību īstenošanu un ka aizgādības tiesību atņemšana šīs tiesības neatceļ. Strīdi par saskarsmes tiesību izmantošanu ir jārisina civillietā. Administratīvā apgabaltiesa 2021. gada 5. aprīlī šo lēmumu atstāja spēkā.

ATTIECĪGAIS TIESISKAIS REGULĒJUMS UN PRAKSE

I. CIVILLIKUMS

50. Civillikuma 178. pants noteic, ka vecāki, kas dzīvo šķirti, turpina kopīgu aizgādību pār bērnu. Ja jautājumos, kas var būtiski ietekmēt bērna attīstību, vecāki nespēj pieņemt kopīgu lēmumu, vecāku domstarpības izšķir bāriņtiesa. Civillikuma 182. pants noteic, ka gadījumā, ja rodas strīds attiecībā uz saskarsmes tiesībām, kārtību, kādā var izmantot saskarsmes tiesības, nosaka tiesa, izprasot bāriņtiesas atzinumu. Ja nepieciešams, tiesa drīkst noteikt, ka ar bērnu drīkst tikties tikai saskarsmes personas klātbūtnē vai bāriņtiesas ieteiktā noteiktā vietā, vai noteikt pienākumu noteiktā laikā kopā ar bērnu ierasties bāriņtiesā. Ja vecāki nevar vienoties par saskarsmes personu vai bāriņtiesa nepiekrīt pušu izvēlei attiecībā uz saskarsmes personu, saskarsmes tiesības var īstenot bāriņtiesas pārstāvja vai bāriņtiesas pilnvarotas personas klātbūtnē. Saskarsmes persona var būt fiziskā vai juridiskā persona, kas piekrīt uzņemties šo pienākumu.

II. CIVILPROCESA LIKUMS

51. Civilprocesa likuma 244.¹³ pantā ir reglamentēti prasījumi, kas izriet no saskarsmes tiesību izmantošanas nolēmuma izpildes neiespējamības. Tajā noteikts: ja tiesu izpildītājs konstatē, ka saskarsmes tiesību izmantošanas nolēmuma izpilde nav iespējama, piedzinējs var lūgt tiesu pārskatīt nolēmumā noteikto saskarsmes tiesību izmantošanas laiku un vietu. Tad tiesa pieprasa atbildīgajai bāriņtiesai informāciju par bērna dienas režīmu un izskata prasījumu par tikšanās reižu laiku un vietas pārskatīšanu. Tiesa var arī pieprasīt tiesu izpildītājam sniegt papildu informāciju, jo īpaši par konstatētajiem nolēmuma izpildīšanas šķēršļiem. Ja tiesa pēc lietas dalībnieka lūguma vai savas iniciatīvas konstatē, ka saskarsmes tiesības īstenojamās saskarsmes personas klātbūtnē, tā pieaicina saskarsmes personu piedalīties tiesas sēdē un noskaidro, vai saskarsmes persona piekrīt, ka saskarsmes tiesības īstenojamās tās klātbūtnē. Tiesa nolēmumu par saskarsmes tiesību izmantošanas laiku un vietas pārskatīšanu pieņem mēneša laikā, ja ārkārtēji apstākļi to nepadara neiespējamu. Ja tiesa konstatē, ka pastāv apstākļi, kas apgrūtina saskarsmes tiesību izmantošanas nolēmuma izpildi vai padara to neiespējamu, tā var noteikt citu saskarsmes tiesību izmantošanas kārtību. Ja tiesa konstatē, ka apstākļi ir tik būtiski mainījušies, ka nav iespējams pieņemt nolēmumu par spriedumā noteiktā saskarsmes tiesību laiku un vietas pārskatīšanu, tiesa noraida piedzinēja lūgumu un informē piedzinēju par viņa tiesībām iesniegt jaunu prasību civiltiesā. Par būtisku apstākļu maiņu nav uzskatāma saskarsmes tiesību izmantošanas laiku un vietas maiņa, ja saskarsmes tiesības saglabājas iepriekšējā apjomā.

52. Civilprocesa likuma 74.⁵ nodaļa nosaka reglamentatīvās normas saskarsmes tiesību izmantošanas nolēmumu izpildei. 620.²⁴ pantā noteikts: ja tiesu izpildītāja noteiktajā laikā un vietā vecāks, pret kuru celta izpildes prasība, nodrošina piedzinēja saskarsmi ar bērnu atbilstoši nolēmumā noteiktajai saskarsmes tiesību īstenošanas kārtībai, tiesu izpildītājs sastāda aktu par to, ka nolēmums tiek pildīts. Savukārt, ja tiesu izpildītāja norādītajā laikā un vietā bērns nav sastopams un vecāks, pret kuru celta izpildes prasība, nav paziņojis iemeslu, kādēļ bērns nav sastopams, vai paziņojis iemeslu, kuru tiesu izpildītājs neatzīst par attaisnojošu, vai šis vecāks

---

atsakās nolēmumu izpildīt tāda iemesla dēļ, kuru tiesu izpildītājs neatzīst par attaisnojošu, tiesu izpildītājs sastāda aktu par nolēmuma nepildīšanu. Ja tiesu izpildītājs atzīst iemeslu, kādēļ bērns nav sastopams, par attaisnojošu vai vecāks, pret kuru celta izpildes prasība, atsakās spriedumu izpildīt tāda iemesla dēļ, kuru tiesu izpildītājs atzīst par attaisnojošu, tiesu izpildītājs sastāda aktu par nolēmuma nepildīšanu attaisnojošiem iemesliem un nosaka jaunu nolēmuma izpildes laiku un vietu.

53. Civilprocesa likuma 620.²⁵ pantā noteikts, ka aktu par nolēmuma nepildīšanu tiesu izpildītājs nosūta tiesai. Tiesnesis drīkst uzlikt naudas sodu līdz 1500 *euro* (EUR). 620.²⁶ pantā noteikts, ka tad, ja vecāks, pret kuru celta izpildes prasība, atkārtoti nepilda tiesas nolēmumu, tiesu izpildītājs par to informē prokuratūru, lai tā izlemtu jautājumu par kriminālprocesa uzsākšanu. 620.²⁷ pants noteic, ka tad, ja pastāv citi apstākļi, kas apgrūtina nolēmuma izpildi vai padara to neiespējamu, tiesu izpildītājs izsniedz izpildu dokumentu atpakaļ piedzinējam, informējot to par viņa tiesībām saskaņā ar Civilprocesa likuma 244.¹³ pantu iesniegt tiesai prasījumu (sk. iepriekš 51. punktu).

III. BĀRIŅTIESU LIKUMS

54. Bāriņtiesu likuma 17. pantā norādīti bāriņtiesas vispārīgie pienākumi, kas ietver bērna tiesību un interešu aizstāvību un sūdzību par vecāku rīcību izskatīšanu. Tajā arī noteikts pienākums izvērtēt, vai vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības, kā arī informēt tiesu izpildītāju par izvērtējuma rezultātiem vai pieņemtajiem lēmumiem, ja no tiesu izpildītāja saņemts akts par saskarsmes tiesību izmantošanas nolēmuma nepildīšanu vai akts, ka noteiktajā laikā un vietā bērns nav sastapts. 18. pantā noteikts, ka bāriņtiesa, aizstāvot bērna tiesības attiecībā ar vecākiem, drīkst bērnu, personu, ar kuru bērns dzīvo kopā, vai personu, ar kuru bērnam ir tiesības uzturēt saskarsmi, nosūtīt konsultācijas saņemšanai pie ģimenes ārsta, psihologa vai cita speciālista. 19. pantā noteikts, ka bāriņtiesa izšķir vecāku domstarpības bērna aizgādības jautājumos (izņemot domstarpības par bērna dzīvesvietas noteikšanu) un, ja nepieciešams, pieņem lēmumu.

55. Bāriņtiesu likuma 22. pantā bāriņtiesai piešķirtas pilnvaras pārtraukt aizgādības tiesības, ja ir faktiski šķēršļi, kas liedz vecākam iespēju aprūpēt bērnu, ja bērns atrodas veselībai vai dzīvībai bīstamos apstākļos, ja konstatēta vecāka vardarbība pret bērnu, kā arī tad, ja vecāks ļaunprātīgi izmanto savas tiesības. Ja bāriņtiesa ir ierosinājusi lietu par aizgādības tiesību pārtraukšanu vecākam, tā informē vecāku par sekām un uzdod viņam novērst bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus. Ja vecāks šajā termiņā nav novērsis bērna attīstībai nelabvēlīgos apstākļus un bērna palikšana ģimenē var radīt draudus bērna dzīvībai un veselībai, bāriņtiesa drīkst lemt par aizgādības tiesību pārtraukšanu un bērna šķiršanu no ģimenes.

IV. VALSTS PASTĀVĪGĀ JUDIKATŪRA

56. Augstākās tiesas Senāta departamentu priekšsēdētāji 2021. gada 22. martā pieņēma lēmumu par dažādu tiesu jurisdikciju bāriņtiesas rīcības izskatīšanā. Bāriņtiesām ir noteikta kompetence piedalīties civiltiesu noteikto saskarsmes tiesību nodrošināšanā. Tās drīkst novērtēt saskarsmes personas atbilstību veicamajiem pienākumiem un deleģēt citu personu. Ar likumu ir noteikta bāriņtiesas tieša dalība saskarsmes tiesību īstenošanas procesā gadījumos, kad nav iespējams noteikt saskarsmes personu. Šajā procesā bāriņtiesa pilda tai noteiktās publiskās funkcijas aizsargāt bērna tiesības un intereses. Sūdzības par bāriņtiesas rīcības tiesiskumu, nodrošinot saskarsmes tiesību īstenošanu, ir jāizskata administratīvajās tiesās.

JURIDISKAIS PAMATOJUMS

I. PIRMSTIESAS PIEZĪMES

57. Valdība norādīja, ka saskaņā ar Konvencijas 37. panta 1. punkta b) apakšpunktu pieteikums ir jāizslēdz no izskatāmo lietu saraksta, pamatojoties uz to, ka lieta ir atrisināta, jo pēc valsts iestāžu veiktajiem pasākumiem pieteikuma iesniedzējam ir izdevies īstenot jēgpilnu saskarsmi ar meitu. Pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka spriedums, ar kuru viņam tika noteiktas saskarsmes tiesības (sk. iepriekš 9. punktu), nekad nav ticis izpildīts. Turklāt nav ticis atzīts pārkāpuma fakts un kaitējums nav atbilstoši atlīdzināts, tādējādi nav izpildītas prasības lietas izslēgšanai.

58. Tiesa atkārtoti vērš uzmanību: lai varētu secināt, ka lieta ir atrisināta 37. panta 1. punkta b) apakšpunkta izpratnē, ir jānoskaidro: i) vai joprojām pastāv pieteikuma iesniedzēja sūdzībā norādītie apstākļi un ii) vai ir novērstas šo apstākļu izraisītās iespējamā Konvencijas pārkāpuma sekas (sk. sprieduma lietā Nr. 30078/06 “Konstantīns Markins [*Konstantin Markin*] pret Krieviju” [GC] 87. punktu, ECT 2012 (izraksti), un 2021. gada 9. decembra sprieduma lietā Nr. 53487/13 “R. M. pret Latviju” 135. punktu). Šajā lietā pieteikuma iesniedzējs sūdzējās, ka Latvijas iestādes ir pārkāpušas Konvencijā noteiktās viņa tiesības, jo vairāku gadu garumā nav nodrošinājušas sprieduma izpildi. Tiesai sniegtā informācija liecina, ka 2021. gadā vecāki sāka sadarboties un meklēt speciālistu palīdzību. Proti, notika sešas ģimenes terapijas sesijas, un divas reizes pieteikuma iesniedzējs tikās ar savu meitu ārpus terapijas vides (sk. iepriekš 38. punktu). Lai gan Tiesa atzinīgi vērtē šo pozitīvo virzību, tā arī uzskata, ka būtu diezgan pārāgri konstatēt, ka vairs nepastāv sūdzībā norādītie apstākļi. Tā arī norāda, ka nekas neliecina, ka būtu novērstas iespējamā pārkāpuma sekas.

59. Tādējādi Tiesa noraida valdības iebildumu šajā saistībā.

II. KONVENCIJAS 8. PANTA IESPĒJAMĀS PĀRKĀPUMS

60. Pieteikuma iesniedzējs sūdzējās, ka netika izpildīts spriedums, ar kuru viņam tika noteiktas saskarsmes tiesības ar meitu, tādējādi pārkāpjot viņa tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību. Viņš atsaucās tikai uz Konvencijas 8. pantu, kurā noteikts:

“1. Ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un korespondences neaizskaramību.

2. Sabiedriskās institūcijas nedrīkst traucēt nevienam baudīt šīs tiesības, izņemot gadījumus, kas paredzēti likumā un ir nepieciešami demokrātiskā sabiedrībā, lai aizstāvētu valsts drošības, sabiedriskās kārtības vai valsts labklājības intereses, lai nepieļautu nekārtības vai noziegumus, lai aizsargātu veselību vai morāli vai lai aizstāvētu citu tiesības un brīvības.”

A. Pieņemamība

61. Valdība apgalvoja, ka pieteikums ir jāatzīst par nepieņemamu, jo nav izmantoti visi valsts piedāvātie efektīvie tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas pieteikuma iesniedzējam bija jāizmanto, kā arī jāņem vērā tiesvedības, kas joprojām tiek izskatītas valsts iestādēs. Pieteikuma iesniedzējs apstrīdēja valdības nostāju.

62. Pirmkārt, valdība norādīja, ka pieteikuma iesniedzējam bija jāiesniedz sūdzība Satversmes tiesā, apstrīdot Civilprocesa likuma 620.²⁴ pantu, kas noteic, ka tiesu izpildītājs drīkst secināt, ka nav izpildīts saskarsmes tiesību izmantošanas nolēmums, tikai tādā gadījumā, ja bērns nav sastopams norādītajā laikā un vietā (sk. iepriekš 52. punktu).

---

63. Pieteikuma iesniedzējs norādīja, ka iespējamais pārkāpums ir radies šīs tiesību normas kļūdainas interpretācijas dēļ, nevis tāpēc, ka tā neatbilstu Satversmei, un tāpēc sūdzības iesniegšana Satversmes tiesā nebija efektīvs tiesiskās aizsardzības līdzeklis (sk., piemēram, 2022. gada 9. jūnija sprieduma lietā “Savickis un citi pret Latviju” [GC], Nr. 49270/11, 134. punktu).

64. Tiesa secina, ka valdības iebildums šajā saistībā ir tik cieši saistīts ar pieteikuma iesniedzēja sūdzības būtību, ka tas ir jāpievieno lietas faktiem.

65. Otrkārt, valdība apgalvoja, ka pieteikuma iesniedzējam bija jāierosina administratīvais process par bāriņtiesas bezdarbību. Tiesa norāda, ka viņš faktiski centās sākt šādu administratīvo procesu (sk. iepriekš 47. un 48. punktu) un ka administratīvās tiesas atteicās izskatīt šos prasījumus. Tiesai nav iemesla uzskatīt, ka cits šādā pašā nolūkā iesniegts pieteikums varētu nodrošināt veiksmīgāku rezultātu.

66. Treškārt, saistībā ar tiesvedību, kas tika izskatīta apsvērumu iesniegšanas laikā, valdība vērsa uzmanību uz i) I. B. ierosināto civillietu par saskarsmes īstenošanas kārtības maiņu (sk. iepriekš 44. punktu); ii) administratīvo procesu I. B. aizgādības tiesību pārtraukšanai (sk. iepriekš 33.–39. punktu); iii) administratīvo procesu pieteikuma iesniedzēja aizgādības tiesību pārtraukšanai (sk. iepriekš 49. punktu); iv) administratīvo procesu saistībā ar bāriņtiesas iespējamo bezdarbību (sk. iepriekš 48. punktu) un v) kriminālprocesu par mātes iespējamo atteikšanos izpildīt spriedumu (sk. iepriekš 46. punktu). Pieteikuma iesniedzējs atbildēja, ka viņam nebija jāizmanto visas iespējamās metodes savu tiesību aizsardzībai un ka vispiemērotākais tiesiskās aizsardzības līdzeklis bija ierosinātā un jau pabeigtā civillietas saistībā ar tiesu izpildītāja aktiem par I. B. iespējamo atteikšanos izpildīt spriedumu (sk. iepriekš 20. punktu).

67. Tiesa norāda, ka gandrīz visas šīs tiesvedības ir pabeigtas un ir bijušas vai nu neveiksmīgas, vai nav varējušas novērst sūdzībā norādīto pārkāpumu. Vienīgais process, kas šķietami vēl nav pabeigts, ir kriminālprocess, par kuru Tiesai tomēr nav sniegta atbilstoša informācija (sk. iepriekš 46. punktu). Tomēr, ņemot vērā visus citus pieteikuma iesniedzēja izmantotos tiesiskās aizsardzības līdzekļus, nevarētu uzskatīt, ka viņam ir pienākums sagaidīt kriminālprocesa iznākumu pirms pieteikuma iesniegšanas Tiesā.

68. Attiecīgi Tiesa noraida valdības iebildumus, kas attiecas uz visu valsts tiesiskās aizsardzības līdzekļu neizmantošanu, izņemot to daļu, kas pievienota lietas faktiem.

69. Tiesa norāda, ka šis pieteikums nav nedz nepārprotami nepamatots, nedz nepieņemams saskaņā ar citiem Konvencijas 35. pantā uzskaitītajiem iemesliem. Tāpēc tas jāatzīst par pieņemamu.

B. Lietas būtība

1. Pušu argumenti

70. Pieteikuma iesniedzējs apgalvoja, ka Latvijas iestādes nav izpildījušas savu pozitīvo pienākumu palīdzēt viņam īstenot saskarsmes tiesības ar meitu situācijā, kad viņas māte pret tām iebilst. Tās nebija pieņēmušas tādu kārtību, kas veicinātu šo saskarsmi un nodrošinātu mātes sadarbību. Tās arī bija atteikušās izmantot tiesu izpildītāja aktus, lai nodrošinātu oficiālu sprieduma izpildi. 2017. gadā pieteikuma iesniedzējam bija lielas attiecības ar meitu; tomēr laika gaitā viņas viedoklis bija mainījies mātes ietekmes rezultātā. Valsts iestādes bija kļūdaini uzskatījušas, ka bērna viedoklis atbilst viņas interesēm. Tās nebija rīkojušās pietiekami ātri, un viņš bija zaudējis četrus ļoti svarīgus bērna dzīves gadus. Bāriņtiesa bija izrādījusi pasivitāti, nebija veikusi padziļinātu visas ģimenes situācijas novērtējumu un nebija sniegusi palīdzību. Tā bija centusies izvairīties no pienākuma nodrošināt, ka tiek īstenotas viņa saskarsmes tiesības ar meitu, un vairākkārt norādījusi, ka vecākiem pašiem jāizšķir savas domstarpības un jāatrod risinājumi. Tādējādi Latvijas kompetentās iestādes nebija veikušas saprātīgi nepieciešamos

---

pasākumus, lai veicinātu viņa saskarsmes tiesību izmantošanu. Gluži pretēji, to bezdarbība bija radījusi viņam apgrūtinošu pienākumu pastāvīgi izmantot virkni laikietilpīgu un galu galā neefektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekļu, lai panāktu savu tiesību īstenošanu.

71. Valdība iebilda, ka iestādes bija veikušas visus saprātīgi nepieciešamos pasākumus, ko no tām varēja sagaidīt, lai nodrošinātu pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesību īstenošanu. Tā īpaši pieminēja tiesu izpildītāja centienus, saskarsmes tiesību īstenošanas kārtības pārskatīšanu civiltiesās, bāriņtiesas centienus samierināt vecākus, pirmās instances administratīvās tiesas lēmumu, ar kuru bāriņtiesai tika uzdots pārtraukt mātei aizgādības tiesības, un kriminālprocesa uzsākšanu. Valdība apgalvoja, ka veiktie pasākumi bijuši tūlītēji un efektīvi un ka valsts tiesu lēmumu pieņemšanas process šajā lietā ir garantējis vecāku interešu nepieciešamo aizsardzību un ļāvis nodrošināt bērna intereses.

2. Tiesas vērtējums

a) Vispārīgie principi

72. Vispārīgie principi, kas piemērojami lietās, kuras attiecas uz pasākumiem bērnu labklājības nodrošināšanai, ir izklāstīti lietā “Stranne Lobena [*Strand Lobben*] un citi pret Norvēģiju” ([GC], Nr. 37283/13, 102.–113. punkts, 2019. gada 10. septembris).

73. Lai gan 8. panta galvenais mērķis ir aizsargāt indivīdu pret valsts iestāžu patvaļīgu iejaukšanos, pastāv arī pozitīvie pienākumi, kas ietver faktisku “cieņu” pret privāto vai ģimenes dzīvi (sk. 1994. gada 23. septembra sprieduma lietā “Hokanens [*Hokkanen*] pret Somiju” 55. punktu, A sērija, Nr. 299-A). Šie pienākumi ietver tādu pasākumu pieņemšanu, kas paredzēti cieņas pret ģimenes dzīvi nodrošināšanai pat saistībā ar atsevišķu personu attiecībām, tostarp gan tiesiskā regulējuma nodrošināšanu personu tiesību aizsardzībai iztiesāšanas un izpildes procesā, gan, ja nepieciešams, īpašu pasākumu īstenošanu (sk. 2019. gada 8. oktobra sprieduma lietā Nr. 58724/14 “Zeliha Magomadova [*Zelikha Magomadova*] pret Krieviju” 107. punktu; 2004. gada 5. februāra sprieduma lietā Nr. 60457/00 “Kosmopulu [*Kosmopoulou*] pret Grieķiju” 43. punktu un 2000. gada 19. septembra sprieduma lietā Nr. 32346/96 “Gleizers [*Glaser*] pret Apvienoto Karalisti” 63. punktu). Vecāku tiesības veikt pasākumus, lai nodrošinātu atkalapvienošanu ar bērnu, un valsts iestāžu pienākums veikt šādus pasākumus attiecas arī uz gadījumiem, kad domstarpības par saskarsmi ar bērnu un viņa dzīvesvietu rodas starp vecākiem vai citiem bērna ģimenes locekļiem (sk., piemēram, 55. punktu Hokanena lietā, 65. punktu Gleizera lietā un 44. punktu Kosmopulu lietā (visas lietas minētas iepriekš); sk. arī 2020. gada 20. oktobra sprieduma lietā Nr. 41736/18 “Sūrs [*Suur*] pret Igauniju” 75. punktu).

74. Lai gan Tiesas judikatūra noteic, ka jāņem vērā bērna viedoklis, šis viedoklis ne vienmēr paliek nemainīgs un bērna iebildumi, kuriem ir jāpiešķir pienācīga nozīme, ne vienmēr ir pietiekami, lai neievērotu vecāku intereses, jo īpaši attiecībā uz regulāru saskarsmi ar savu bērnu (sk. 2017. gada 14. marta sprieduma lietā Nr. 36216/13 “K. B. un citi pret Horvātiju” 143. punktu). Proti, bērna tiesības paust savu viedokli nevajadzētu interpretēt kā tādas, kas dod bērniem beznosacījuma veto tiesības un liek neņemt vērā citus faktorus un neveikt pārbaudi, lai noteiktu viņu intereses (sk. 2006. gada 9. maija sprieduma lietā Nr. 8249/02 “C. pret Somiju” 57.–59. punktu); šādas intereses parasti nosaka, ka ir jā saglabā bērna saikne ar ģimeni, izņemot gadījumus, kad tā varētu kaitēt bērna veselībai un attīstībai (sk., piemēram, sprieduma lietā Nr. 41615/07 “Noilingere [*Neulinger*] un Šuruks [*Shuruk*] pret Šveici” [GC] 136. punktu, ECT 2010).

75. Valsts iestāžu pienākums veikt pasākumus, lai veicinātu vecāka un viņa bērna tikšanos, nav absolūts. Pēc šķiršanās kontaktu nodibināšana starp vecāku, kurš neīsteno aizgādību, un bērniem var nebūt iespējama uzreiz, un tam varētu būt jā gatavojas vai tā jā īsteno pakāpeniski. Šādas sagatavošanās būtība un apmērs būs atkarīgi no attiecīgās lietas apstākļiem, bet vienmēr ir svarīga visu iesaistīto pušu savstarpējā izpratne un sadarbība (sk. 58. punktu Hokanena lietā

---

un 45. punktu Kosmopulu lietā (abas minētas iepriekš)). Tomēr šķirto vecāku savstarpējā nesadarbošanās nav apstākļi, kas pats par sevi var atbrīvot iestādes no 8. pantā tām noteiktajiem pozitīvajiem pienākumiem. Tas drīzāk uzliek tām pienākumu veikt pasākumus, lai saskaņotu pušu pretrunīgās intereses, paturot prātā bērna svarīgākās intereses (sk. 2010. gada 20. aprīļa sprieduma lietā Nr. 34694/06 “Z. pret Poliju” 75. punktu un 2016. gada 19. janvāra sprieduma lietā Nr. 36137/13 “G. B. pret Lietuvu” 93. punktu), kas atkarībā no apstākļiem var būt svarīgākas par vecāka interesēm (sk. sprieduma lietā Nr. 25735/94 “Elsholcs [Elsholz] pret Vāciju” [GC] 50. punktu, ECT 2000-VIII).

76. Tiesa galvenokārt izvērtē, vai iestādes ir veikušas visus nepieciešamos pasākumus, lai veicinātu tādu saskarsmi, kādu to var pamatoti prasīt katras lietas īpašajos apstākļos (sk. 58. punktu iepriekš minētajā Hokanena lietā un 2019. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 23641/17 “Pisice [Pisicǎ] pret Moldovas Republiku” 64. punktu). Tiesa arī ņem vērā, ka tiesvedībās, kurās iesaistīti bērni, laikam ir īpaša nozīme, jo vienmēr pastāv risks, ka jebkuras procesuālās kavēšanās rezultātā jautājums *de facto* tiks risināts tiesā (sk. 1987. gada 8. jūlija sprieduma lietā “H. pret Apvienoto Karalisti” 89. un 90. punktu, A sērija, Nr. 120, un 2015. gada 2. aprīļa sprieduma lietā Nr. 27148/12 “Ribičs [Ribić] pret Horvātiju” 93. punktu). Tiesa arī atkārtoti norāda, ka, lai gan tik jutīgā jomā piespiedu pasākumi pret bērnu nav vēlami, sankciju izmantošanu nedrīkst izslēgt, ja vecāks, pret kuru celta izpildes prasība, rīkojas prettiesiski (sk. sprieduma lietā Nr. 31679/96 “Ignacolo-Zenide [Ignaccolo-Zenide] pret Rumāniju” 106. punktu, ECT 2000-I, un 2005. gada 15. decembra sprieduma lietā Nr. 35030/04 “Karadžiča [Karadžić] pret Horvātiju” 61. punktu).

77. Ja izskatāmie pasākumi attiecas uz vecāku domstarpībām par viņu bērniem, Tiesai nav pienākuma kompetentās vietējās iestādes vietā risināt saskarsmes izmantošanas un dzīvesvietas noteikšanas domstarpības, bet tai ir jāpārskata lēmumi, ko šīs iestādes ir pieņēmušas, izmantojot savu rīcības brīvību, un jāizvērtē to atbilstība Konvencijai. Neapšaubāmi ir ļoti svarīgi apsvērt, kas ir bērna interesēs (sk. 2011. gada 27. septembra sprieduma lietā Nr. 32250/08 “Diamante [Diamante] un Pelličoni [Pelliccioni] pret Sanmarīno” 174. punktu; sk. arī *inter alia* 55. punktu iepriekš minētajā Hokanena lietā).

b) Minēto principu piemērošana izskatāmajai lietai

78. Tiesa norāda, ka šī lieta attiecas uz šķirti dzīvojošiem vecākiem, kuriem ir kopīga aizgādība pār savu meitu. Pieteikuma iesniedzējs un I. B. pēc šķiršanās 2016. gada oktobrī nespēja panākt vienošanos par saskarsmes īstenošanas kārtību, un valsts tiesas pieņēma pagaidu lēmumu, ar kuru noteica pieteikuma iesniedzējam saskarsmes tiesības ar D. K. Tomēr pieteikuma iesniedzējs nevarēja īstenot šīs tiesības (sk. iepriekš 5.–7. punktu).

79. Spriedums, ar kuru noteica pieteikuma iesniedzējam saskarsmes tiesības stājās spēkā 2018. gada novembrī, un šajā laikā viņa meitai bija pieci gadi. Neņemdamā vērā tiesas nolēmumu, bērna māte radīja šķēršļus pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesību izmantošanai (sk. iepriekš 12. un 22. punktu). Lai gan sākotnēji D. K. bija izturējusies pozitīvi pret pieteikuma iesniedzēju un vēlējusies viņu satikt, situācija laika gaitā mainījās un viņa atteicās ar viņu tikties (sk. iepriekš 6. un 33. punktu).

80. Šī situācija ilga vairāk nekā četrus gadus; šajā laikā pieteikuma iesniedzējam tikai pāris reižu bija iespēja satikt meitu. Laikā no 2019. gada oktobra līdz decembrim I. B. tikai īsā periodā bija piekritusi ļaut pieteikuma iesniedzējam satikt meitu. Tomēr 2020. gada janvārī viņa atkal sāka radīt šķēršļus viņu saskarsmei (sk. iepriekš 15., 22.–23. punktu).

81. Pieteikuma iesniedzējs centās nodrošināt saskarsmi, izmantojot vairākus valstī pastāvošos mehānismus, kas ietvēra tiesu izpildītāja centienus panākt piespiedu izpildi, bāriņtiesas iesaistīšanos un vairāku pieteikumu iesniegšanu dažādās valsts tiesās un to pieņemtos nolēmumus. Attiecīgi Tiesa pārbaudīs, vai valsts iestādes ir veikušas visus nepieciešamos pasākumus, lai veicinātu saskarsmi starp pieteikuma iesniedzēju un D. K.

---

spriedumā noteiktajā veidā, un vai šajā saistībā paustie iemesli bija atbilstoši un pietiekami, jo īpaši attiecībā uz bērna interesēm. Veicot šo vērtējumu, Tiesa ņems vērā ne tikai pieņemtos lēmumus, bet arī valsts iestāžu darbības un bezdarbību.

82. Tiklīdz bija stājies spēkā spriedums, ar kuru tika noteiktas pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesības ar D. K., pieteikuma iesniedzējs 2019. gada janvārī piesaistīja tiesu izpildītāju, lai panāktu sprieduma izpildi (sk. iepriekš 17. un 18. punktu). Sākotnēji tiesu izpildītājs veica virkni pasākumu, lai veicinātu saskarsmi, un sagatavoja vairākus aktus par I. B. atteikšanos ievērot spriedumu; ja valsts tiesas būtu apstiprinājušas šo faktu, par minēto pārkāpumu varētu uzlikt naudas sodu līdz 1500 EUR (sk. iepriekš 19., 52.–53. punktu). Savukārt 2019. gada decembrī un 2020. gada janvārī, proti, gadu pēc izpildes procesa sākšanas, Vidzemes apgabaltiesa – atšķirībā no tās iepriekš 2019. gada maijā izdarītā secinājuma – nosprieda, ka tad, ja bērns ir sastopams norādītajā laikā un vietā, nav uzskatāms, ka spriedums nav izpildīts; tiesu izpildītājs varēja sagatavot negatīvu aktu tikai tad, ja bērns nebija sastopams (sk. iepriekš 18. un 20. punktu).

83. Valdība norādīja, ka šis ierobežojums izriet no Civilprocesa likuma redakcijas un tas bija jāapstrīd Satversmes tiesā (sk. iepriekš 62. punktu). Tomēr tiesa neuzskata, ka Satversmes tiesā iesniegta sūdzība, kurā tiktu apstrīdēta Latvijas tiesību aktos tiesu izpildītājam noteikto šķietami ierobežoto pilnvaru atbilstība Satversmei un kura turklāt pamatotos uz attiecīgās normas interpretāciju, pati par sevi spētu risināt sūdzībā ietverto problēmu, proti, dažādu iestāžu iespējamo nespēju veikt visus nepieciešamos pasākumus, lai veicinātu saskarsmi, un attiecīgi noraida valdības iebildumu šajā ziņā.

84. Tiesa neuzskata, ka ierobežojumi, kurus Latvijas tiesību akti uzliet tiesu izpildītājiem, kas – kā uzsvēra Vidzemes apgabaltiesa un Valsts bērnu tiesību aizsardzības inspekcija – nevarēja atrisināt situācijas, kurās bērns atsakās doties kopā ar kādu no vecākiem, vai noteikt šāda atteikuma iemeslus, un tiem nebija kompetences risināt domstarpības par to, vai kāds no vecākiem ir atbildīgs par bērna viedokļa ietekmēšanu (sk. iepriekš 20.–21. punktu), faktiski būtu atzīstami par trūkumu, kas valsti kavē izpildīt saskaņā ar Konvencijas 8. pantu noteiktos pozitīvos pienākumus. Tomēr Tiesa turpmāk izklāstīto iemeslu dēļ konstatē, ka valsts iestāžu un tiesu pieeja šajā lietā bija pārāk formāla. Pat ja tiesu izpildītājam nebija pilnvaru izlemt šādus jautājumus, tādas bija citām valsts iestādēm un tiesām.

85. Tiesa norāda, ka valsts iestādes un tiesas saskārās ar nenoliedzami sarežģītu situāciju, kas bija nopietni jāapsver. Tām, ņemot vērā lietas īpašos apstākļus, bija jānoskaidro, kāds risinājums, no vienas puses, ļautu ņemt vērā bērna intereses un, no otras puses, nodrošinātu pieteikuma iesniedzējam iespēju uzturēt attiecības ar bērnu.

86. Tiesai nav saprotams, kāpēc Vidzemes apgabaltiesa, kas 2019. gada decembrī un 2020. gada janvārī atcēla tiesu izpildītāja aktus, nespēja izlemt, vai I. B. bija vai nebija izpildījusi spriedumu un vai viņai bija uzliedzams naudas sods par tā nepildīšanu. Minētā tiesa – tā vietā, lai izvērtētu pušu pretrunīgās intereses un ņemtu vērā bērna intereses un, ja nepieciešams, lūgtu citu valsts iestāžu, piemēram, attiecīgās bāriņtiesas un tiesu izpildītāja, palīdzību, – izvēlējās ieteikt pieteikuma iesniedzējam izmantot citu Civilprocesa likumā noteikto mehānismu (sk. iepriekš 20. un 51. punktu). Tiesas ieskatā, Vidzemes apgabaltiesas pieeja bija pārāk formāla, jo ierosināto mehānismu pieteikuma iesniedzējs faktiski jau bija izmantojis 2019. gada aprīlī, un Vidzemes apgabaltiesa pēc tā izskatīšanas nebija veikusi būtiskas izmaiņas saskarsmes tiesību īstenošanas kārtībā.

87. Šajā saistībā Tiesa vērs uzmanību, ka pieteikuma iesniedzējs Vidzemes apgabaltiesā pirmo reizi vērsās 2019. gada aprīlī, lūdzot pārskatīt saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību (sk. iepriekš 25. punktu). Tiesa 2019. gada maijā atzina, ka spriedums nav izpildīts, jo nav īstenotas pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesības, taču tā veica tikai nelielas praktiskas izmaiņas saskarsmes īstenošanas kārtībā (turpat). Tiesa nonāca pie šāda secinājuma, lai gan bija konstatējusi, ka I. B. nav pietiekami veicinājusi saskarsmes īstenošanu un nebija aktīvi iesaistījies, lai to nodrošinātu. Tiesa neuzskatīja par nepieciešamu noteikt citus pieteikuma

---

iesniedzēja prasītos pasākumus, lai veicinātu saskarsmi un saskaņotu pušu pretrunīgās intereses, tostarp nenoteica I. B. pienākumu apmeklēt psiholoģiskā atbalsta nodarbības (turpat).

88. Pēc tam, kad I. B. 2020. gada janvārī atkal sāka radīt šķēršļus pieteikuma iesniedzēja saskarsmei ar meitu (sk. iepriekš 22. un 23. punktu), pieteikuma iesniedzējs otrreiz vērsās Vidzemes apgabaltiesā, lūdzot pārskatīt saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību. Tiesa 2020. gada jūnijā atkārtoti secināja, ka saskarsmes tiesības netiek īstenotas spriedumā noteiktajā kārtībā, tomēr neatkarīgi no šāda secinājuma tikai lika mainīt tikšanās vietu – tikšanās bija jāsāk bāriņtiesā, un tās pārstāvim jāpilda saskarsmes personas pienākumi (sk. iepriekš 26. punktu). Tiesa paļāvās uz to, ka bāriņtiesa veiks dažus pasākumus, lai nodrošinātu pieteikuma iesniedzēja un viņa meitas saskarsmi, taču, notikumiem attīstoties, jau tobrīd bija skaidrs, ka šajā konkrētajā lietā bāriņtiesa nav spējīga veikt pietiekamus pasākumus, lai veicinātu saskarsmi (sk. iepriekš 28. un 33. punktu). Turklāt, tāpat kā savā iepriekšējā spriedumā, tiesa nolēma, ka nav veicami papildu pasākumi, lai saskaņotu pušu pretrunīgās intereses, kā arī nav uzliekams pienākums izmantot speciālista palīdzību vai veikt citus pasākumus.

89. Tiesa uzskata, ka lietas faktiskie apstākļi skaidri liecina, ka valsts iestāžu un tiesu pieejai bija jābūt jutīgākai gan pret vecākiem, gan pret bērnu, lai varētu sekmīgi īstenot pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesības. Tiesa nav pārliecināta, ka vietējās iestādes un tiesas izmantoja visus pieejamos līdzekļus – tostarp piesaistot sociālos dienestus un speciālistus vai citādi –, lai veicinātu saiknes uzturēšanu starp pieteikuma iesniedzēju un viņa meitu. Lai gan bāriņtiesa varēja izvērtēt ģimenes situāciju un tai bija pienākums nodrošināt saskarsmes personu, tā nespēja nodrošināt, ka tiek pilnīgi izpildīti tās lēmumi vai ieteikumi (tostarp attiecībā uz speciālistu palīdzību). Tika konstatēts, ka I. B. nebija ievērojusi speciālistu ieteikumus un nesadarbojās ar bāriņtiesu un speciālistiem, un par to tika informētas arī valsts tiesas dažādās valsts tiesvedībās (sk. iepriekš 13., 28., 32. un 34. punktu). Tiesa uzskata, ka, ņemot vērā I. B. izrādīto nevēlēšanos ievērot bāriņtiesas ieteikumus, valsts tiesām šādos apstākļos bija jāuzņemas aktīvāka loma.

90. No 2020. gada jūnija līdz 2021. gada janvārim bāriņtiesa organizēja vismaz divdesmit trīs tikšanās reizes, taču nevienā no tām nenotika reāla saskarsme. Tā kā netika izmantota tiesas noteiktā speciālista palīdzība, šķiet, ka šajā konkrētajā lietā bāriņtiesa nevarēja piemērot nekādus papildu pasākumus, lai veicinātu saskarsmi. Tā kā meitene nebija sagatavota saskarsmei, viņa atteicās ienākt telpā un māte viņu aizveda prom vai – citā gadījumā – pat neatveda uz tikšanos, un mātei nebija nekādu seku par spriedumā noteiktā saskarsmes tiesību īstenošanas pienākuma neievērošanu (sk. iepriekš 27. un 29. punktu; sal. sk. 2021. gada 18. marta sprieduma lietā Nr. 9410/20 “I. S. un citi pret Maltu” [Komiteja] 121. punktu; sal. sk. arī *mutatis mutandis* 2020. gada 1. decembra sprieduma lietā Nr. 61984/17 “Mahmudova [Makhmudova] pret Krieviju” 75. punktu).

91. Ņemot to vērā, bāriņtiesa 2021. gada aprīlī vērsās Vidzemes apgabaltiesā, lūdzot pārskatīt saskarsmes tiesību īstenošanas kārtību un ļaut tai nepildīt saskarsmes veicinātājas pienākumus. Tomēr tiesa noraidīja bāriņtiesas lūgumu par saskarsmes personu iecelt psiholoģi un tikšanās reizes noturēt viņas birojā; tā uzskatīja, ka vecāku sadarbībai ar psihologu jāturpinās brīvprātīgi (sk. iepriekš 27. punktu). Tomēr, tā kā netika izmantota tiesas noteiktā speciālista palīdzība, šķiet, ka šajā konkrētajā lietā bāriņtiesa nevarēja piemērot nekādus papildu pasākumus, lai veicinātu saskarsmi. Lietas materiālos nekas neliecina, ka valsts tiesa, labi apzinādamās grūtības, ar kādām saskārās bāriņtiesa, jo I. B. atteicās sadarboties ar to un citiem speciālistiem, būtu apsvērusi iespēju pastiprināt sadarbību, izmantojot tādus pasākumus kā terapiju vai mediāciju un *inter alia* izglītojot vecākus par viņu uzvedības ietekmi uz bērnu vai uzliktot naudas sodu vecākam, kurš nesadarbojas.

92. Tiesa arī norāda, ka pieteikuma iesniedzējs turklāt ierosināja uzsākt lietu, lai pārtrauktu I. B. aizgādības tiesības, un pat kriminālprocesu. Valsts tiesu atteikums veikt šādas darbības bija pamatots ar atbilstošiem un pietiekamiem iemesliem (sk. iepriekš 39. punktu). Tiesa savā

---

praksē ir atzinusi, ka šādus bargus pasākumus var piemērot tikai ārkārtējos apstākļos un tos var pamatot tikai tad, ja tie ierosināti saistībā ar kādu sevišķi svarīgu prasību, kas attiecas uz bērna interesēm (sk., piemēram, 101. punktu iepriekš minētajā Zelihās Magomadovas lietā). Administratīvā apgabaltiesa 2021. gada jūlijā norādīja, ka, lai gan I. B. pienācīgi neīstenoja vecāku kopīgo aizgādību un neveicināja saskarsmi, D. K. nodošana tā vecāka aprūpē, kuru viņa nevēlējās satikt, nodarītu viņai lielāku kaitējumu nekā I. B. atteikšanās nodrošināt pieteikuma iesniedzējam saskarsmes tiesības (sk. iepriekš 39. punktu). Lai gan Tiesa var piekrist, ka šāds vērtējums tika veikts bērna interesēs, tā tomēr uzskata, ka neatkarīgi no iepriekš minētā ir jāpievērš uzmanība tam, ka bērns atteicās tikt ar pieteikuma iesniedzēju tāpēc, ka I. B. radīja šķēršļus pieteikuma iesniedzēja saskarsmes tiesību īstenošanai. Netika veikti nekādi citi piemērotāki pasākumi, lai veicinātu pieteikuma iesniedzēja saskarsmi ar meitu, piemēram, netika pieprasīta speciālista palīdzība. Tiesa norāda, ka šajā gadījumā vecāks, kurš pastāvīgi traucēja saskarsmes tiesību īstenošanu, netika nekādā veidā ierobežots.

93. Tiesa vērš uzmanību, ka, lai gan pieteikuma iesniedzējam savu tiesību īstenošanai pastāvīgi bija jāizmanto virkne laikietilpīgu un galu galā neefektīvu tiesiskās aizsardzības līdzekļu, viņš tomēr izrādīja nepieciešamo rūpību (sal. sk. 61. punktu iepriekš minētajā Hokanena lietā). Viņš ne tikai pastāvīgi izmantoja visus pieejamos valsts noteiktos mehānismus, tostarp tos, ko ierosināja vietējās iestādes, bet arī neatlaidīgi ieguldīja vērā ņemamas pūles, lai īstenotu saskarsmi, tomēr atsevišķos periodos šīs pūles bija veltīgas (sal. sk. 2020. gada 9. jūlija sprieduma lietā Nr. 71021/13 “Brunners [*Brunner*] pret Poliju” [Komiteja] 66. punktu un pretstatā sal. sk. 2012. gada 10. janvāra sprieduma lietā Nr. 13589/07 “Kristesku [*Cristescu*] pret Rumāniju” 69. punktu).

94. Tiesa arī vērš uzmanību, ka tika novēloti īstenoti lēmumu pieņemšanas process un risināta situācija. Lai gan problēma bija zināma jau vairākus gadus, bāriņtiesa, atkārtoti saņēmusi pieteikuma iesniedzēja sūdzības, neizrādīja īpašu rūpību, kā to norādīja arī Administratīvā rajona tiesa (sk. iepriekš 35. punktu). Četru gadu laikā būtiski pasliktinājās gan attiecības starp tēvu un bērnu, gan bērna labklājība. Tiesa vairākkārt ir atzinusi, ka lietās par aizgādības un saskarsmes tiesībām laiks ir īpaši nozīmīgs faktors (sk., piemēram, 2005. gada 23. jūnija sprieduma lietā Nr. 48542/99 “Zavadka [*Zawadka*] pret Poliju” 56. punktu). Tas īpaši attiecas uz gadījumiem, kad vecāks, kuram ir aizgādības tiesības, cenšas noskaņot bērnu pret vecāku, kurš dzīvo atsevišķi. Lai gan valsts iestāžu viedokļi par to, vai bērna māte ir aktīvi centusies ietekmēt bērna viedokli, atšķīrās, šis apsvēruma tika uzskatīts par nozīmīgu visās tiesvedības stadijās. Tiesa arī uzsver, ka šajā lietā bērna interešu dēļ situāciju vajadzēja ātri atrisināt – tas bija svarīgi ne tikai tāpēc, ka bērna interesēs ir būt saskarsmē ar atsevišķi dzīvojošo vecāku, bet arī tāpēc, ka nenoteiktība un ieilgusī konfliktsituācija kaitīgi ietekmēja bērna veselības stāvokli (sk. iepriekš 40.–43. punktu).

95. Attiecīgi nevar teikt, ka valsts iestādes un tiesas būtu veikušas visus nepieciešamos pasākumus, lai veicinātu saskarsmi un saskaņotu pušu pretrunīgās intereses. Valsts iestāžu un tiesu pienākums ir noskaidrot, kādus pasākumus var veikt, lai novērstu pastāvošos šķēršļus un veicinātu saskarsmi starp bērnu un vecāku, kurš neīsteno aizgādību vai šķirti dzīvojošo vecāku (sk., piemēram, 2017. gada 10. janvāra sprieduma lietā Nr. 32407/13 “Kacpers Novakovskis [*Kacper Nowakowski*] pret Poliju” 95. punktu). Tomēr šajā lietā valsts iestādes un tiesas nebija spējušas laikus veikt šādus pasākumus, lai nodrošinātu iesniedzējam saskarsmes tiesības ar viņa meitu, proti, novērstu I. B. atteiksmes radītos šķēršļus un saskaņotu pušu pretrunīgās intereses.

96. Tāpēc Tiesa secina, ka neatkarīgi no tā, ka valstij bija rīcības brīvība, varas iestādes nespēja pienācīgi nodrošināt pieteikuma iesniedzēja tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību un īstenot viņa saskarsmes tiesības ar meitu.

97. Tātad ir pārkāpts Konvencijas 8. pants.

III. KONVENCIJAS 41. PANTA PIEMĒROŠANA

98. Konvencijas 41. pantā ir noteikts:

“Ja Tiesa konstatē, ka ir noticis Konvencijas vai tās protokolu pārkāpums, un ja attiecīgās Augstās Līgumslēdzējas Puses iekšējās tiesību normas paredz tikai daļēju šā pārkāpuma seku novēršanu, Tiesa, ja nepieciešams, cietušajai pusei piešķir taisnīgu atlīdzību.”

A. Kaitējums

99. Pieteikuma iesniedzējs pieprasīja morālā kaitējuma atlīdzinājumu 25 000 *euro* (EUR) apmērā.

100. Valdība uzskatīja, ka šī summa ir pārmērīgi liela.

101. Lai ievērotu taisnīgumu, Tiesa kā kompensāciju par morālo kaitējumu piešķir pieteikuma iesniedzējam 10 000 EUR, kam pieskaitāmi jebkuri maksājāmie nodokļi.

B. Tiesāšanās izmaksas un izdevumi

102. Pieteikuma iesniedzējs pieprasīja arī kompensāciju 400 EUR apmērā par izmaksām un izdevumiem, kas radušies valsts tiesās, un kompensāciju 3000,40 EUR apmērā par izmaksām un izdevumiem, kas bija radušies Tiesā. Prasījums par izmaksām un izdevumiem, kas bija radušies Tiesā, ietvēra: 1) 1500,40 EUR saistībā ar sākotnējo pieteikuma veidlapu, ko pamato advokāta J. S. izrakstītais rēķins, kurš datēts ar 2021. gada 1. jūniju, un 2) 1500 EUR par iesniegumiem pēc lietas paziņošanas, ko pamato pieteikuma iesniedzēja pilnvarotā pārstāvja izrakstītais rēķins, kurā norādīts, ka 750 EUR bija jāsamaksā līdz 2021. gada 25. jūnijam (tika iesniegts maksājuma apstiprinājums) un atlikusī daļa ir jāsamaksā pēc Tiesas sprieduma saņemšanas.

103. Valdība apstrīdēja daļu šo prasījumu. Attiecībā uz tiesu izdevumiem, kas bija radušies Tiesā saistībā ar pieteikuma iesniegšanu, valdība norādīja, ka šis rēķins ticis izrakstīts pēc tam, kad lieta tika paziņota valdībai. Attiecībā uz tiesu izdevumiem pēc lietas paziņošanas valdība norādīja, ka ir samaksāti tikai 750 EUR, kurus var uzskatīt par faktiskajiem izdevumiem. Attiecībā uz izmaksām un izdevumiem, kas radušies valsts tiesās, valdība norādīja, ka 90 EUR no šīm izmaksām nebija saistīti ar pārkāpumiem, par kuriem tika iesniegta prasība Tiesā, bet attiecās uz dažādām citām tiesvedības jomām (ģimenes ārsta vizīti pie D. K., lēmumu par I. B. sūdzības pārsūtīšanu citai bāriņtiesai un lēmumu par pieteikuma iesniedzēja norīkošanu uz psihologa konsultāciju).

104. Saskaņā ar Tiesas praksi pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz tiesāšanās izmaksu un izdevumu atlīdzību tikai tādā apmērā, kādā ir pierādīts, ka šie izdevumi ir faktiski bijuši, atbilst vajadzībām un to summa ir saprātīga. Turklāt izmaksas un izdevumi ir atlīdzināmi tikai tiktāl, ciktāl tie attiecas uz konstatēto pārkāpumu (sk. sprieduma lietā Nr. 71243/01 “Vistiņš un Perepjolkins pret Latviju” (taisnīga kompensācija) [GC] 50. punktu, ECT 2014).

105. Šajā lietā, ņemot vērā Tiesas rīcībā esošos dokumentus un iepriekš minētos kritērijus, Tiesa uzskata par pamatotiem valdības iebildumus attiecībā uz tiesāšanās izdevumiem valsts tiesās. Attiecīgi tā šajā daļā piešķir pieteikuma iesniedzējam 310 EUR, kam pieskaitāmi jebkuri maksājāmie nodokļi.

106. Attiecībā uz izmaksām, kas radušās saistībā ar pieteikuma iesniegšanu, Tiesa atzīst valdības iebildumu, ka rēķins ir datēts ievērojami vēlāk, nekā tika sniegts iespējamais juridiskais pakalpojums. Turklāt Tiesa norāda, ka šo rēķinu ir izrakstījis advokāts, kurš nevienā tiesvedības stadijā nepārstāvēja pieteikuma iesniedzēju Tiesā. Tāpēc Tiesa noraida šo prasījuma daļu.

---

107. Attiecībā uz tiesāšanās izdevumiem, kas radušies Tiesā pēc lietas paziņošanas, Tiesa atkārtoti norāda, ka maksa par pārstāvību ir faktiski radusies, ja pieteikuma iesniedzējs to ir samaksājis vai viņam tā ir jāmaksā (sk. 2017. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. 72508/13 “Merabishvili [*Merabishvili*] pret Gruziju” [GC] 371. punktu). Šajā lietā Tiesa atzīst, ka pieteikuma iesniedzējam faktiski ir radušās izmaksas par juridiskajiem pakalpojumiem 750 EUR apmērā, taču, tā kā nav saņemta nekāda papildu informācija vai dokumenti, kas apliecinātu, ka pastāv attiecīgas līgumsaistības, tā nevar konstatēt, ka viņam ir jāmaksā pārējā summa, kas pieprasīta saistībā ar izmaksām par juridiskajiem pakalpojumiem (sal. sk. 2014. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 52019/07 “L. H. pret Latviju” 68. punktu). Tādēļ Tiesa piešķir pieteikuma iesniedzējam 750 EUR, kam pieskaitāmi jebkuri maksājāmie nodokļi, un šajā daļā noraida pārējo viņa prasījumu.

ŠO IEMESLU DĒĻ TIESA VIENPRĀTĪGI

1. *nolemj* pievienot lietas faktiem sākotnējo iebildumu par visu valsts tiesiskās aizsardzības līdzekļu neizmantošanu un, izskatījusi šo iebildumu, to *noraida*;

2. *pasludina* pieteikumu par pieņemamu;

3. *uzskata*, ka ir pārkāpts Konvencijas 8.pants;

4. *nospiež, ka*

a) atbildētājam valstij trīs mēnešu laikā no dienas, kad spriedums atbilstoši Konvencijas 44. panta 2. punktam ir kļuvis galīgs, ir jāizmaksā pieteikuma iesniedzējam šādas summas:

i) 10 000 EUR (desmit tūkstoši *euro*), kā arī visi nodokļi, kas varētu būt piemērojami attiecībā uz morālā kaitējuma atlīdzinājumu;

ii) 1060 EUR (viens tūkstotis sešdesmit eiro), kā arī visi nodokļi, kas varētu būt piemērojami pieteikuma iesniedzējam, par izmaksām un izdevumiem;

iii) no dienas, kad pagājuši minētie trīs mēneši, līdz maksājuma veikšanai šīm summām pieskaitāmi procenti pēc vienkāršas likmes, kas vienāda ar Eiropas Centrālās bankas aizdevuma uz nakti procentu likmi kavējuma periodā, pieskaitot trīs procentpunktus;

5. *noraida* pārējo pieteikuma iesniedzēja prasības daļu par taisnīgu atlīdzību.

Sagatavots angļu valodā un paziņots rakstveidā 2023. gada 13. aprīlī saskaņā ar Tiesas reglamenta 77. panta 2. un 3. punktu.

Viktors Soloveičiks
sekretārs

Žoržs Ravarani
priekšsēdētājs